

Fragment

NUMMER 12 | VOORJAAR 2017

De nieuwe
thematentoonstelling
in Het Depot

MODEBEEELD

HET DEPOT

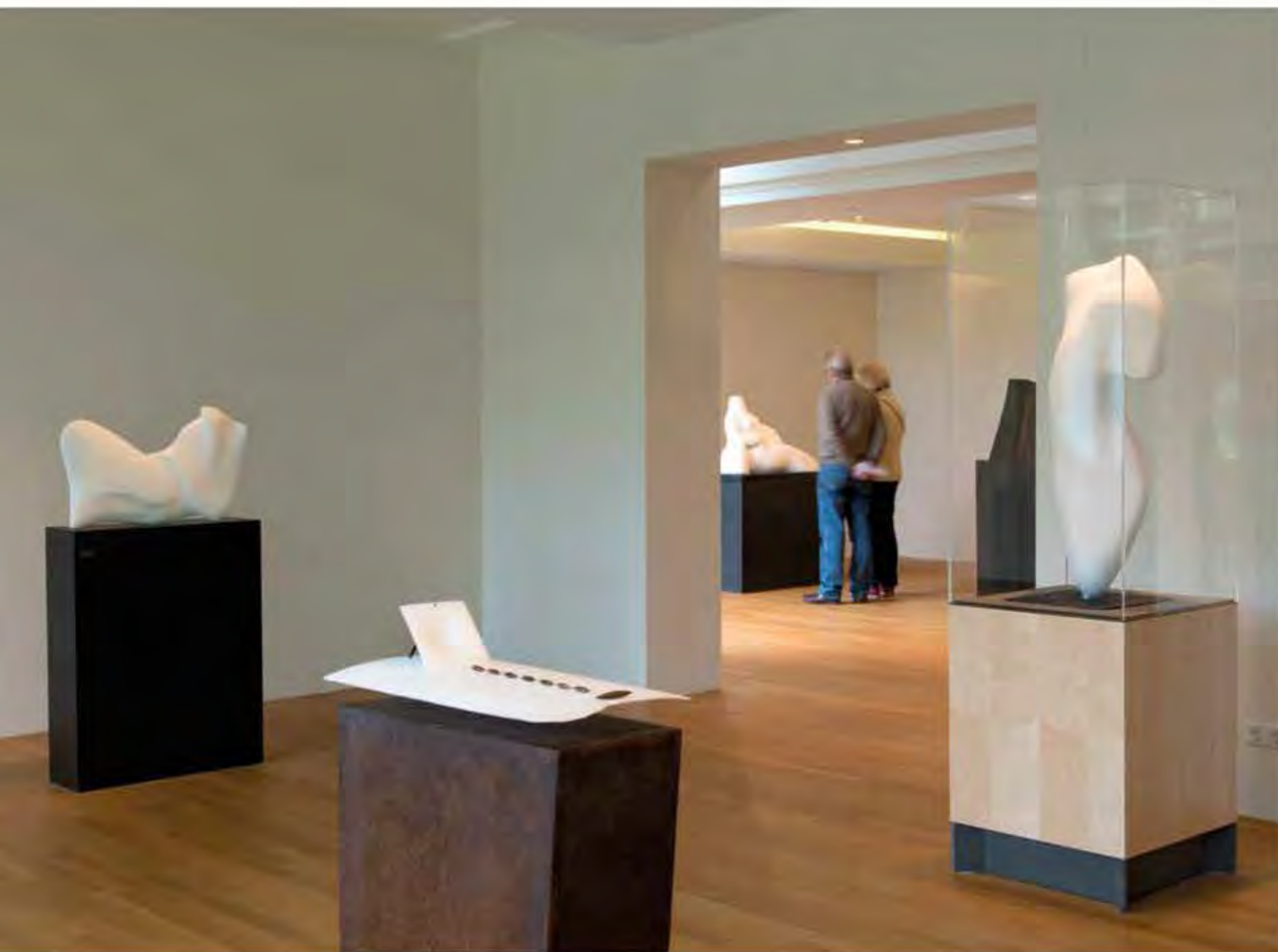
Tentoonstellingen,
evenementen en andere
activiteiten

HENK SPREEUWENBERG

Solotentoonstelling

HET DEPOT

Beeldengalerij

Beeldengalerij Het Depot

HET DEPOT

Beeldengalerij Het Depot beschikt over verschillende locaties: de 19de eeuwse Villa Hinkeloord aan de Generaal Foulkesweg, waar Het Depot in 2004 van start ging, en de gebouwen aan de Arboretumlaan, uit de vroege en de late 20ste eeuw. Alle gebouwen grenzen aan Arboretum De Dreijen, de bomentuin van Het Depot.

FRAGMENT

Fragment verschijnt in september en in maart en biedt voorbeschouwingen en nieuws over de tentoonstellingen en de andere activiteiten van Het Depot.

STICHTING HET DEPOT

Ondersteunt beeldhouwers van torsen en fragmenten, waarbij de ontplooiingskans van de kunstenaar centraal staat.

WELKOM *bij Het Depot*

Welkom bij Het Depot, de bijzondere beeldengalerij in Wageningen.
Welkom ook bij Fragment, het tijdschrift van Het Depot.

MODEBEELD

Een voor de hand liggende associatie bij de tentoonstelling Modebeeld is die van kleding. Dat is echter maar één aspect van de mode. Het modebeeld is ook datgene wat op dat moment in de mode, in zwang is. Dat is niet alleen in de kleding, in gebruik of gewoonten, maar ook in de beeldhouwkunst het geval. In de beeldhouwkunst wordt daarentegen meer over stijlen en niet zo vaak over mode in het beeldhouwen gesproken. Maar die beeldhouwmode was en is er natuurlijk wel.

Kleding staat centraal op de tentoonstelling Modebeeld. Studenten van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU) lieten zich inspireren door beelden uit de collectie van Beeldengalerij Het Depot. Naast en in samenhang met het door hun uitgekozen beeld wordt het resultaat getoond van die inspiratie.

Op het in de mode zijn volgt onlosmakelijk het uit de mode raken. Dat is voor mij een van de meest fascinerende dingen aan de mode.

Mode is dus een anachronisme; op het in de mode zijn volgt automatisch het uit de mode geraken. Een demonstratie van betrekkelijkheid bij uitstek. Salvador Dali heeft eens gezegd “De mode is datgene wat uit de mode raakt”. En dan te bedenken dat de aankondigingen van de nieuwe modecollecties wereldnieuws zijn. We hebben het zelfs over modekoningen als bijvoorbeeld Dior en Yves Saint Laurent, en zo zijn er tientallen.

De mode is ook big business en een wedloop naar succes. Yves Saint Laurent zei er het volgende over: “Als een vrouw een van mijn ontwerpen draagt en alle mannen vragen haar telefoonnummer en alle vrouwen de naam van de couturier, dan vind ik de creatie geslaagd”.

Mode heeft ook met seksualiteit te maken. Het is overigens maar de vraag of de mode door mannen of door vrouwen gestuurd wordt. Het zijn meestal mannen die ontwerpen, maar vrouwen die de ontwerpen moeten willen dragen. Acteur Marcello Mastroianni (in bijvoorbeeld *La Dolce Vita*, 1960) vond dat de modeontwerpers het op één na mooiste ter wereld doen: vrouwen aankleden. Dat is ook maar een persoonlijke en betrekkelijke visie van hem, dat aankleden het op één na mooiste ter wereld is. Want volgens mij geniet je van het aankleden meestal langer dan van het omgekeerde.

Mode gaat altijd verder dan alleen kleding en omvat alles wat aan het lichaam kan worden gedragen: brillen, hoeden, kousen, pruiken, schoenen. Zelfs dat wat onder de kleding wordt gedragen is en was een modeverschijnsel. Denk aan de korsetten waarmee de vrouwenlijven werden ingesnoerd met als resultaat een wespentaille. Tegenwoordig wordt zelfs het lichaam zelf een modeproduct: borsten worden opgepept en billen worden vergroot. We zijn blijkbaar vergeten dat een modebeeld voorbijgaat. In een volgende periode ben je met je grotere rondingen juist weer gedateerd. Maar ja, het modebeeld is dwingend en we vinden niets erger dan uit de mode te zijn. Je doet dan niet meer mee en als enkeling plaats je je buiten de groep. Dat kunnen maar weinigen opbrengen. Dat geldt ook voor diegenen die vroeg in de mode zijn, of juist (te) laat. In zijn boek *Lächernde Weisheiten* schrijft Sigmund Graff: “De eerste en de laatste aanhangers van iedere mode zijn belachelijk”.

De ondermode voor vrouwen is een verschijnsel op zich. Die kleding ziet, op een bijzonder moment na, de vrouw meestal alleen maar zelf. Ook hier is de ondermode een verlengstuk van de persoonlijkheid. De kleur is bijpassend bij de kleding of vervult de rol van verleiding. Niet voor niets prijst een Frans lingeriemerk het dragen van haar producten aan als “l’art de séduction”, de kunst

van het verleiden. Die reclame heeft het zelfs over ‘lessen’ in het verleiden.

Algemeen is men het er over eens dat de rok lengte van de vrouwenmode samenhangt met de welvaart. In een hoogconjunctuur korte rokken en in tijden van depressies lange jurken. Toch gaat de invloed van de mode verder. In sommige perioden, onder invloed van de economie of van oorlogen, ver-

andert zelfs het totale vrouw- of manbeeld. Daar vervult de mode dus een dubbele rol: de verschijning, niet alleen de ‘omhulling’ of aankleding is nieuw, maar tegelijkertijd verandert ook het mensbeeld. Hier worden rolpatronen geaccentueerd en soms gewijzigd. Het mannelijk of vrouwelijk zijn wordt door de mode, en dat niet alleen voor vrouwen, beïnvloed.

Mode heeft ook invloed op onze taal, met ‘modewoorden’. Elke generatie heeft zo zijn eigen modewoorden. Wie gebruikt nog het woord nozem of het woord mieters? Wie weet nog wie Flipje was? En wat weten we nog van Twiggy? En over mode gesproken, wat waren ook alweer hotpants? In deze tijd is een groot aantal modewoorden ontstaan door het gebruik van onze mobiele communicatie. Even is ff, appen is een bericht versturen, een update is je software bijwerken. Een date hebben is weer wat anders en dat daten gaat weer online. Vroeger gingen we naar dansles! En dan natuurlijk: vet, ziek, ziek goed, chillen, bieren, enzovoort.

Maar nu even terug naar de mode in het beeldhouwen. Iedereen kent natuurlijk de Griekse en de Romeinse beeldhouwkunst, de tijdperken van de middeleeuwen, de renaissance, het classicisme, de romantiek en het realisme. Nog niet zo lang geleden was het figuratieve beeldhouwen uit de gratie, alles moest abstract zijn. Figuratief was in de begintijd van de Beeldengalerij Het Depot beslist ‘uit’, uit de mode. Het Depot koos bewust voor figuratief

omdat bij de moederstichting, Stichting Utopa, het mensbeeld centraal staat. Vandaag de dag is figuratief weer ‘in’. Een beeld zonder hoofd is zelfs ‘uit’.

Een beeld dat de thematiek van deze tentoonstelling heel bijzonder verbeeldt is het werk Korsett für starke Damen van Andreas Hetfeld. Hier is het vrouwbeeld vermengd met het mannelijke, de gratie van vroeger met het stoere van vandaag. In dit beeld wordt de mode ontkracht. Het vrouwelijke is weliswaar het ‘Ewig Weibliche’, maar nu vermengd met de wapenrusting van het mannelijke. Rolpatronen vervagen vandaag de dag en dat is goed ook.

Loek Dijkman
Voorzitter Beeldengalerij Het Depot

18

31

66

62

54

12

INHOUD

8 **AGENDA FEBRUARI T/M SEPTEMBER 2017**
Wat vindt er wanneer plaats in Het Depot?

10 **TENTOONSTELLING MODEBEELD**
De nieuwe thematentoonstelling

12 **FASHION DESIGN**
Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

16 **THEMATENTOONSTELLING**
Modebeeld

18 **KAREL BAKKER**
Een bevlogen docent

22 **THEMATENTOONSTELLING**
Modebeeld

24 **INVLOEDEN OP HET MODEBEELD**

30 **THEMATENTOONSTELLING**
Modebeeld

32 **MOULAGE: IN VORM BRENGEN**
Albert van der Weide

36 **MARTI DE GREEF HEFT FRICTIES OP**
Nieuwe beelden in Villa Hinkeloord onderstrepen
intuïtieve werkwijze

48 **LEZING KARIN HAANAPPEL**
Mode en de rol van vrouwen door de eeuwen heen

50 **MODEBOMEN**
Bestaat er mode in bomen?

54 **CHRISTIAN DIOR**

58 **DIOR AND I**
Filmvertoning met diner

60 **RECEPT**
Jas aan, hoed op!

62 **KINDERATELIER VILLA VLEERMUIS**

64 **VIER HET LEVEN!**

66 **ARBORETUM DE DREIJEN**
Een beetje onze achtertuin

70 **GERTJAN EVENHUIS, CAPUT**
Aandacht voor alle tegenstrijdigheden

72 **HET DEPOT, GEZIEN DOOR BEZOEKERS**

74 **NIEUWS UIT DE WINKEL**
van Beeldengalerij Het Depot

76 **CHARLOTTE DOROTHÉE BARONES
VAN PALLANDT**
De Tors

80 **GULLE BOTER**

82 **MAAIKE FEITSMA**
Een zoektocht naar de Nederlandse mode-identiteit

84 **HENK SPREEUWENBERG**
Solotentoonstelling

Lezersservice

Informatie voor bezoekers

88 **HET DEPOT**
Doelstelling en werkwijze, contact- en adresgegevens
Stichting Utopa
Vernieuwde site
Colofon

AGENDA

HET DEPOT: TENTOONSTELLINGEN,
EVENEMENTEN EN ANDERE ACTIVITEITEN

SPREKENDE BEELDEN

Mythologie, verhalen en bibliotheken
Zondag 2 oktober 2016 tot en met
zondag 19 maart 2017

Thematentoonstelling
Het Depot

Op de thematentoonstelling Spreekende Beelden staat een aantal spreekende beelden tentoongesteld. Zij vertellen hun eigen verhaal, via nieuwe verhalen van schrijfster Imme Dros. Kom en luister naar Zeus, Aphrodite en andere goden. Bewonder de sfeer van bibliotheken waar eeuwenlang de verhalen van de Griekse goden gekoesterd werden.

HENK SPREEUWENBERG

Zondag 5 februari 2017 tot en met
zondag 28 mei 2017

De opening (14.30 uur) zal worden verricht
door Loek Dijkman en Johan Luijmes (resp.
voorzitter en artistiek leider van Het Depot)

Solotentoonstelling
Villa Hinkeloord benedenzaal

Henk Spreeuwenberg is met recht een dubbeltalent: zowel architect als beeldhouwer. Dat is niet altijd zo eenvoudig. Bij de tentoonstelling verschijnt een speciale brochure over zijn persoon en zijn werk als beeldhouwer en als architect.

MODEBEELD

Zondag 2 april tot en met
zondag 17 september 2017

De opening (14.30 uur) zal worden verricht
door Johan Luijmes (artistiek leider van
Het Depot) en studenten Fashion Design
van de HKU

Thematentoonstelling
Het Depot

De nieuwe thematentoonstelling staat in het teken van mode. Beelden van Het Depot gaan hand in hand met ontwerpen van studenten Fashion Design van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Bekijk de wisselwerking tussen de beelden en ontwerpen, en ontdek het inspiratieproces van de studenten.

EJA SIEPMAN VAN DEN BERG

Permanente tentoonstelling
Villa Hinkeloord

Sinds enkele jaren is het prachtige gebouw van Villa Hinkeloord het onderkomen van een permanente tentoonstelling, geheel gewijd aan het werk van Eja Siepman van den Berg. Het werk van Siepman van den Berg is van alle tijden. De herkenbare beeldtaal en strakke lijnen vormen samen met de 19de-eeuwse villa een mooi contrast.

In de winkel van Het Depot zijn diverse
door Het Depot uitgegeven publicaties
over het werk van Eja Siepman van den
Berg verkrijgbaar.

TENTOONSTELLING ARBORETA DE DREIJEN & HINKELOORD

Permanente tentoonstelling
Het Depot

Vanaf de opening van Het Depot in de nieuwe gebouwen is er een vaste tentoonstelling over de arboreta De Dreijen en Hinkeloord te zien. Stichting Utopa, die al deze activiteiten mogelijk maakt, heeft een grote affiniteit met mensen. Het leidende thema van de tentoonstelling over de arboreta is dan ook de relatie tussen bomen, planten en mensen. Een bijzonder aspect van de tentoonstelling is een speciaal gemaakte documentaire over de arboreta.

LEZINGEN EN FILM

Vrijdag 19 mei 2017 14.00 uur
Een zoektocht naar de Nederlandse mode-identiteit
Lezing Maaïke Feitsma

In de media is er volop aandacht voor 'de Nederlandse mode', maar is deze term gezien ons modebewuste imago geen contradictio in terminis? Want wat is er dan zo typisch 'Nederlands' aan Nederlandse mode? En bestaat de Nederlandse mode-identiteit eigenlijk wel of zijn we eerder 'mode-onbewust'? Deze vragen en meer zal kunsthistorica Maaïke Feitsma behandelen in haar lezing.

Vrijdag 2 juni 2017 14.00 uur
Mode en de rol van vrouwen door de eeuwen heen
Lezing Karin Haanappel

Het modebeeld illustreert de sociaal-maatschappelijke verandering in de positie van de vrouw goed. Letterlijke bewegingsvrijheid in kleding correspondeert met de figuurlijke bewegingsvrijheid van de vrouw in de westerse samenleving. Kunsthistorica Karin Haanappel reist met u door de afgelopen eeuwen en het in die tijd passende beeld van de vrouw en haar kleding.

Vrijdag 21 april 2017 18.00 uur
Film Dior and I
Introductie door Dandyano Zentveld

De film *Dior and I* volgt de totstandkoming van een nieuwe haute couture collectie voor modehuis Dior. Als je een synopsis leest van Frédéric Tchengs documentaire, lijkt het alsof alles draait om de genialiteit van Raf Simons – de door het modehuis ingehuurd topman die het merk van nieuw elan moet voorzien. In de uitvoering is dit echter een film over de vele handen en knappe koppen die nodig zijn om Simons' individualistische visie tot uitvoer te brengen.

Voorafgaand aan de voorstelling kunt u terecht in Restaurant Linnaeus voor een speciaal samengesteld diner.

Aanvang film: 20.00 uur.

Voor de concerten en lezingen dient u zich
aan te melden via onze site.

TENTOON- STELLING MODEBEELD

OPENING ZONDAG 2 APRIL 2017
OM 14.30 UUR

De nieuwe thematentoonstelling

DE OPENING VAN MODEBEELD, DE KOMENDE THEMATENTOONSTELLING IN BEELDENGALERIJ HET DEPOT, ZAL EEN HELE BIJZONDERE WORDEN.

VOOR DE TENTOONSTELLING MODEBEELD IS HET DEPOT EEN SAMENWERKING AANGEGAAN MET DE HOGESCHOOL VOOR DE KUNSTEN UTRECHT (HKU), OPLEIDING BACHELOR OF FASHION DESIGN. EERSTE-JAARS STUDENTEN FASHION DESIGN HEBBEN EEN KOSTUUMCOLLECTIE GECREËERD, MET ALS INSPIRATIEBRON DE BEELDEN UIT DE TENTOONSTELLING MODEBEELD.

TIJDENS DE OPENING ZAL OP INTERACTIEVE WIJZE DE KLEDING GEPRESENTEERD EN IN DE RUIMTE GEPLAATST WORDEN. DE CREATIES VAN DE HKU STUDENTEN ZULLEN GEDURENDE DE HELE TENTOONSTELLING NAAST HUN INSPIRATIEBRONNEN BLIJVEN STAAN. OOK ZAL HET ONTWERPPROCES VAN DE STUDENTEN UITGELICHT WORDEN.

JOHAN LUIJMES, ARTISTIEK LEIDER VAN BEELDENGALERIJ HET DEPOT, ZAL DE OPENING VERRICHTEN, IN SAMENWERKING MET DE STUDENTEN VAN DE HKU. BENT U OOK AANWEZIG BIJ DEZE FASHION-FORWARD OPENING? U BENT WELKOM OP ZONDAG 2 APRIL 2017 OM 14.30 UUR.

Fashion Design Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

Tekst: Wim Ewals

Met dank aan Irene Ennen, docente Fashion Design

“De studie Bachelor of Fashion Design leidt je op tot een ontwerper die in het boeiende vakgebied mode eigen weg weet te vinden. Vanuit een eigen handschrift zoek je naar een unieke en actuele vorm van mode: Mode is veel meer dan enkel kleding.”

HAND-OUT OPEN DAG FASHION DESIGN 2015/2016

CHET BUGTER, PROJECT "GLITCH", FASHION COMMUNICATION 2016.

SUZANNE BARTEN, COLLECTIE "INFLATED PERCEPTION", FASHION DESIGN 2016.

De visie van de opleiding Fashion Design aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU) is gebaseerd op het gegeven dat mode communicatie is: zowel ontwerper als drager heeft een verhaal te vertellen. Maar ook binnen en buiten het modecircuit zijn er veel communicatielijnen: prognosedesigner, stylist voor allerlei soorten media en creative fashion consultant. Dit gedeelte van de studie is specifiek 'Utrecht'. De HKU zoekt studenten die de grenzen van mode willen verkennen en de modehorizon willen verbreden en verdiepen, en de studenten zoeken de HKU.

Omdat maatschappelijke en culturele aspecten van onze samenleving steeds veranderen, verandert de mode mee en vernieuwt de studie steeds, waarbij de traditie en het vakmanschap niet uit het oog verloren wordt. Door deze constante vernieuwing studeren studenten bij Fashion Design aan de HKU af in gebieden die als beroep soms nog gedefinieerd moeten worden.

Kenmerkend aan de opleiding is verder dat theoretisch onderzoek gerelateerd is aan ontwerp opdrachten, en de research-leerlijn en praktijkopdrachten met elkaar verweven zijn. Er wordt tijdens de studie op verschillende momenten veel samengewerkt met andere disciplines. Ook wordt er gewerkt aan projecten in samenwerking met het bedrijfsleven en culturele instanties en projecten, zoals het modeproject voor Beeldengalerij Het Depot.

Een aantal gebieden waarin alumni op dit moment al succesvol opereren: Modeontwerper, zowel als zelfstandig ontwerper (o.a. Winde Rienstra) of voor een bestaande kledinglijn, zoals Scotch&Soda, Victor&Rolf, Lagerfeld enz. Styling voor fotostyling (Alex van der Steen, Maaïke Staal), mode-illustratie (Ikrame El Messaoudi), prognosedesigner (Gerda Postma, Marcel van Doorn), Fashion Technology (Marina Toeters) en accessoire-ontwerper (Renske Versluys).

Fashion Design aan de HKU is een onderdeel van de School of Design, waartoe ook Spatial Design, Product Design (Bachelor) en Interior Design (Master) behoren.

Er wordt al bijna 60 jaar modeonderwijs in Utrecht gegeven, maar in 1987 zijn alle kunst- en vormgevingsopleidingen tot Hogeschool voor de Kunsten Utrecht samengesmolten. Daar ligt de bakermat van Fashion Design aan de HKU. De opleiding is geconcipteerd door Tatja Boomama, daarna zijn achtereenvolgend Hans van Kooten, Mascha van Zijverden, Wim Ewals en Anke Jongejan verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van de modeafdeling.

LAURE MEYERS, COLLECTIE
"BITTERZOET", FASHION
DESIGN 2016.

350 • *Monique Slegers*, In de schaduw van, 2007, gebakken klei, 160 cm

449 • *André Vranken*, Azul 2, 2006, brons, 205 cm

Een bevlogen docent

KAREL BAKKER

Op de dag van het interview is Karel Bakker buitenman. Hij heeft in de tuin gewerkt en de honden Abel en Lambiek, ras Viizsla's, springen dol om hem heen. Karel woont met zijn partner André de Rooter in een ruim huis met aanzienlijke tuin in Hollandse Rading, idyllisch verscholen achter veel groen. Abel en Lambiek zorgen ook voor hilariteit tijdens het traditionele kerstdiner, dat Karel al jaren genereus aanbiedt aan zijn collega's van de afstudeerrichting Fashion Design van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Daar geeft Karel al les vanaf 1985 en heeft hij zich ontwikkeld tot een bevlogen docent.

HKU

INDIVIDUELE ONTWIKKELING

“Lesgeven is voor mij zuurstof,” betoogt Karel. “Al die wonderbaarlijke jonge mensen helpen in keuzes maken, met hun de discussie aangaan en ook te ontdekken of die studenten, die we aangenomen hebben, ook de moeite waard zijn. Alles wat ik als student zelf meegemaakt heb - een nieuwe omgeving, op kamers - maak je als docent nu allemaal mee. Zo'n student is als een blank canvas en jij mag deze student als docent helpen ontwikkelen!” Op de vraag of onze ervaringen van 30 jaar geleden nog bruikbaar zijn in deze tijd, antwoordt Karel beslist: “Het principe is niet veranderd; iedereen wil in het begin een beroemd couturier worden, dat is van alle tijden! Maar dan verbreedt de horizon zich, andere mogelijkheden dan beroemd worden dienen zich aan, iedereen zoekt zijn persoonlijke niche. Die individuele ontwikkeling raakte me toen en emotioneert me nu nog steeds.”

HUMOR

“Ik geef natuurlijk al heel lang les en heb veel veranderingen doorgemaakt. In het begin beangstigden mij die veranderingen in het onderwijs ook wel.”

Mijmerend: “Probleemgestuurd onderwijs, Leren-leren... maar de lijn die een student doorloopt is eigenlijk altijd hetzelfde... patronen herhalen zich.” Kenmerkend bij Karel is dat, ondanks aanvankelijke reserve, hij iedere vernieuwing uiteindelijk omarmd heeft en die vernieuwing ook werkbaar probeerde te maken. Daarvoor gebruikt hij een heel specifieke wijze van humor. Hij treedt mensen tegenmoet met ironie en (zelf)relativering. Dat verwacht mensen: ze weten niet of het serieus bedoeld is, kunnen zich beledigd voelen. “Ik moet er een beetje mee uitkijken,” grapt Karel. Maar hij zet deze humor welbewust in. Bij kennismaking om het ijs te breken; bij een problematisch thema om te relativieren. “Relativeren vind ik heel belangrijk,” zegt Karel. “Ik ben gepassioneerd in wat ik doe, maar je moet er ook afstand van kunnen nemen.”

GEEN BEHOEFTE AAN VERTOON

Karel is gul, gepassioneerd, gastvrij en sociaal, maar in zijn karakter zit ook een vorm van distantie, een vorm van zich terugtrekken. Dan gaan de gordijntjes dicht, zullen we maar zeggen.

GROEPSPROJECT FASHION DESIGN JAAR 2

Ook met betrekking tot de modewereld. We denken bijvoorbeeld aan de Fashion Week in Amsterdam, waar het je niet lukt om Karel naar toe te slepen. “Er is te veel *shit!* Dat ‘ons kent ons’ gedoe – dat overigens niet alleen bij mode maar ook in andere disciplines van design gebezigd wordt – dat opgeprikte, wat Arnhem’ ook had. Daar moet ik niets van hebben. Het is gebakken lucht.” Woorden komen nu snel, in staccato, hakkend, hamerend. “Gebeurtenissen als fashionshows en expositieopeningen verschaffen mij ook geen nieuwe inzichten, ik word niet verrast.” Maar als het dan bijvoorbeeld een show van een voormalig student betreft, die nu furore maakt?

“Oh, dat vind ik heel mooi, ontroert me zelfs”, zegt Karel op zachte toon. “Maar als de show voorbij is, wil ik zo snel mogelijk weg, letterlijk de kortste weg om naar buiten te komen. Geen *smalltalk!*”

Misschien komt deze aversie voort uit het verleden, uit de tijd dat Karel het mode universum meemaakte als beginnend ontwerper. Samen met Matthijs Boelee was Karel succesvol met het label Illustrious Imps, waarmee ze in de tweede helft van de jaren 80 vernieuwende impulsen gaven aan onder andere de mannenmode. In een artistiek vruchtbaar klimaat, waarin ook Lola Pagola, Gletcher en andere ontwerpers furore maakten en ook met elkaar

¹ Als we ‘Arnhem’ zeggen bedoelen we de modeafdeling van de Kunstacademie in Arnhem, nu ArtEZ genaamd. We bedoelen ook een enigszins opgeschroefde attitude, die daarmee verbonden is. Overigens noemen we de HKU ook vaak ‘Utrecht’.

samenwerkten, hadden ‘de Imps’ een heel specifieke plek, met model en muze Piet Paris als iconisch imago. Waren de omstandigheden anders geweest, dan had dit label zich kunnen meten aan de beroemde duo’s van latere datum, zoals Viktor&Rolf. Karel beaamt dat zijn scepsis tegen de modewereld inderdaad op ervaringen uit die tijd stammen. Overigens heeft Karel het idee, dat de modewereld nu heel wat vriendelijker geworden is. Hij kan zich tegenwoordig een goed beeld maken van die modewereld door zijn werk als stagebegeleider en het bezoeken van stageplekken.

KLEDINGMAKER

Maar wat vindt hij van de mode? Er ontstaat een ware discussie. “Mode... bestaat mode eigenlijk nog wel?” oppert Karel. “Ja, vroeger, toen er nog sprake was van een modedictaat... mijn God, ja, mode?!” “Ik heb modes al heel lang niet meer gezien,” komt het er enigszins pienter uit, “en in mijn eigen professie ben ik helemaal niet zo met mode bezig. Ik wil mensen mooier maken, heel individueel gericht. André heeft op mijn visitekaartje ‘Kledingmaker’ gezet...”

Karel als ‘Edel Coupeur’? Zeker als het om de vormgeving gaat. Karel is heel 3D gericht. “Hoe de stof valt, hoe ik het materiaal kan modelleren, dat fascineert mij,” geeft hij aan. Kenmerkend voor Karels persoonlijke signatuur zijn de details, vaak uitvergroot, die het silhouet beheersen; ook hier weer met humor toegepast waar-

door het beeld ironisch, grotesk of karikaturaal kan worden. Mode, als woord en fenomeen blijft knagen. “Ik heb wel hoop. Of anders gezegd, ik hoop op een grote doorbraak in de toekomst, waardoor we weer echt van mode kunnen spreken. Iets revolutionairs, ‘grote bek’, misschien wel iets spuugleijks, het mag ontsporen. Mijn hoop voor de toekomst ligt ook bij de studenten. Ze worden nu al getraind om een eigen mening te hebben, maar het is me allemaal nog wat te braaf!”

Karel gelooft oprecht in de kracht van de modeafdeling van ‘Utrecht’. “De grote kracht van Fashion Design van de HKU is de zorg voor de persoonlijke ontwikkeling van de student en diens talent! Geen ‘epigoontjes’ kweken, maar serieus naar de specifieke kwaliteiten van een student kijken en doorontwikkelen.” We bespreken alumni om een beeld te krijgen van welke studenten uit voorbijgaande jaren nu aan dat persoonlijke profiel beantwoorden. Kenmerkend in Karels keuzes zijn studenten die verbindingen maken met andere disciplines, hetzij vrije kunst of andere designsegmenten.

MODEBEELD

Als laatste natuurlijk een vraag die betrekking heeft op het waarom van dit interview. Karel heeft in zijn carrière al heel veel projecten, intern of extern, begeleid. Zowel in de eigen beroepspraktijk als in die van docent heeft hij talloze presentaties, shows, performances geïnitieerd en geproduceerd. Op de vraag of hij, min of meer visionair, zich al een beeld kan vormen van hoe het totaal er straks uit gaat zien, antwoordt Karel: “Nadat ik de locatie gezien heb en de fantastische mogelijkheden, zie ik het beeld direct voor me. Stil, leven. Zo zie ik het. Deze opdracht van Het Depot is ook weer een nieuwe uitdaging en een nieuwe dimensie.”

Door de organisatoren, Johan Luijmes en Loek Dijkman, is Karel uitgenodigd om Het Depot te bezoeken. Hij was aangenaam verrast door de prachtige locatie. Karel heeft de gebouwen en de tuinen bezocht en het tentoongestelde werk bekeken en een eerste brede selectie van 35 beelden uitgezocht. In de zomervakantie heeft hij daar weer een 20-tal sculpturen uit gekozen. Daarmee gaan de studenten aan de slag. Zij creëren min of meer een spiegeling van het gekozen werk. En dat zal weer op een indrukwekkende manier worden geshowd.

Zoals gezegd heeft Karel een enorme ervaring. De Domkerk in Utrecht was decor voor een imponerende show met studenten van het eerste jaar; ook de studenten die gestalte geven aan dit project voor Het Depot zijn propedeusestudenten van Fashion Design van de HKU. Jaren geleden heeft Karel een spectaculaire show geproduceerd met als thema ‘William and Mary’, geïnspireerd op

de Koning-Stadhouder Willem III en zijn vrouw Mary Stuart. Mannelijke modellen met bil-decolletés en vrouwelijke modellen met geprononceerde borsten en monumentale heupconstructies.

Karel: “Ook nu weer is erotiek en vrouwelijkheid een thema. Bij een van de gekozen kunstwerken is er gewerkt met patronen van metaal; focus ligt op decolleté en in andere gevallen op het onderlichaam.”

Karel heeft er duidelijk zin in. Dat belooft wat!

Interview: Wim Ewals

Karel Bakker en Wim Ewals waren begin jaren 80 studiegenoten op de modeafdeling van de Academie voor Beeldende Kunsten Arnhem en zijn sinds 1985 collega's bij Fashion Design van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU).

CHARLOTTE KIEKEBOS, FASHION DESIGN JAAR 3, BIJENKORF SHOW 2011

280 • *Marijke van Overbeek*, Tors, 2004, zijde, 66 cm

172 • *Karel Goudsblom*, I have also made a very real and internal connection to what and who I really am, 2002, kunststof, 180 cm

INVLOEDEN OP HET MODEBEELD

Dandyano Zentveld

ZO VERANDERLIJK ALS DE SEIZOENEN, ZO IS ONS MODEBEELD. ANNO 2016, DE TIJD WAARIN WOORDEN ALS POST-GENRE, POST-GENDER EN POST-CELEBRITY HEEL NORMAAL ZIJN GEWORDEN, ZIJN DE GRENZEN VAN WAT MODE PRECIES IS VERVAAGD. NIET ALLEEN WAT MODE IS, MAAR OOK WIE DIE MODE MAAKT, WIE DE INVLOED UITOEFENT WAARDOOR WIJ DE MODE DRAGEN, EN WELK PRIJSKAARTJE ERAAN HANGT.

HET INTERNET

De grootste verandering tussen nu en de klassieke modehuizen van weleer is ontegenzeggelijk het internet. Door de globalisatie en mondialisering die het internet teweeg heeft gebracht kan wat eerst plaatselijk was een wereldwijd fenomeen worden. Zo is er een klein dorpje in Zweden, waar een grote groep jongeren zich precies zo kleedt als de mensen uit de plaatselijke muziekscene in Houston, Texas. Het taalgebruik, de eetgewoontes en dus ook de klederdracht wordt 1 op 1 overgenomen. Met een druk op de knop waan je jezelf als Zweedse puber op de straten van Houston. Met je vrienden drink je dezelfde drankjes als hen, poog je dezelfde muziek te maken en voel je je vereenzelvigd met je Texaanse voorbeelden. In het geval van kunstenaarscollectief Sad Boys Unite heeft dat zelfs wereldwijde erkenning en succes opgeleverd. Producer en ontwerper Yung Lean nam de esthetiek over en dat evolueerde in iets heel nieuws. Texas en Zweden hebben nu een onofficieel verbond, geboren door het internet.

Om even in de koude sferen te blijven; Scandinavië heeft altijd een zeer eigen, door volk en land beïnvloede stijlkeuze gehad.

Minimalistisch en vooral utilistisch. Strak met een ijzige uitstraling. De uit Stockholm afkomstige modehuizen als Sandqvist en ACNE Studio's ademen simpele, vaak monochromatische klasse uit. Die stijl is op dit moment zo invloedrijk, dat de van origine toch niet echt aantrekkelijke fashion week in Kopenhagen op dit moment als de belangrijkste ter wereld geldt. Die invloed komt rechtstreeks door het internet. Modebewuste jongeren overal ter wereld proberen zich de stijl aan te meten. Van de hype-hongerige twintigers uit het modieuze en futuristische Shibuya district in Tokio, tot de New Yorkse elite. Helaas heeft dat ook tot gevolg dat in de modewereld door een simpel twitter berichtje of Instagram foto de hype weer voorbij is. De trend van morgen is op dit moment al het wereldwijde web op geslingerd, maar bij het typen van dit artikel is die hype alweer voorbij. Tijd om de nieuwe trends eigen te maken lijkt een utopie, en de 15 minutes of fame zijn tegenwoordig gereduceerd naar 15 seconds of fame. Op naar de volgende hype.

POST-GENRE

Een andere hevige invloed op het modebeeld en de geldende trends is het "post-genre" gegeven. Post-genre wil zoveel zeggen als dat

de huidige generatie (generatie Z) zonder genre leeft. De duidelijke hokjes waar mensen in 'mijn' tijd gebruik van maakte --de skaters, de alto's, de punkers, de krakers, de hippies, en de normalo's-- zijn helemaal weg. Je kunt op maandag een street-goth zijn en dinsdag in 3-delig pak ten tonele verschijnen. Het maakt allemaal niets meer uit. Het spreekwoord "not everything is for everybody" bestaat niet meer. Everything is for everybody lijkt het nieuwe devies. Post-genre beperkt zich niet tot kleding en mode. Post-genre heeft zich genesteld in vrijwel alle lagen van (populaire) cultuur, en in het bijzonder binnen de muziek. Door de opkomst van grote festivals waar de programmering het gehele muzikale spectrum behelst, ontkom je er als rockliefhebber niet aan een DJ-set mee te pakken die bedoeld is voor techno minnend publiek. Hou je van rap en hiphop? Probeer maar eens een hele dag op een festival te zijn zonder gitaren, popmuziek of house mee te krijgen. De festivals met brede programmering zijn onverminderd populair, en dragen bij aan de samenkomst van allerlei verschillende subculturen. Subculturen die zijn losgetrokken uit obscuriteit en onderdeel zijn geworden van het grote hipstergeheel.

Een hele belangrijke spil in het tot stand brengen van post-genre en generatie Z is de Zweedse modeketen H&M. Een modehuis dat de stijl - en seksuele voorkeur en wereldopvatting - van een hele generatie kan beïnvloeden lijkt vergezocht, maar niets is minder waar.

Door betaalbare kleding voor subculturen te produceren, komen de gothics, punkers, de aanhangers van urban street culture en alles daartussenin samen in de winkels van de H&M. Zo ontstaat een plek waar iedereen op ieder moment alles kan zijn wat hij of zij wil. De met metalen spikes en doodskoppen versierde kleding voor emo-goths hangt naast de oversized kleding voor skaters. En daarnaast hangen de driedelige pakken. En zo hielp de H&M het fenomeen 'hipster' ontstaan. De hipster (tegenwoordig een minder negatieve connotatie dan voorheen) heeft geen enkele boodschap aan hokjes of voorschriften. De hipster doet wat hij of zij wil. En daar spelen modehuizen handig op in, met collecties en shows waar meer plaats is voor sfeer of 'feel', dan een singuliere esthetische vorm.

POST-GENER

Hand in hand met post-genre gaat post-gender. Post-gender heeft betrekking tot het (achterhaalde) idee dat mannen mannelijk moeten zijn en vrouwen vrouwelijk. Generatie Z lijkt af te stappen van dat gegeven, en dat biedt hen een ongekende mate van vrijheid. Esthetisch, zeker, maar vooral ook op het gebied van seks en seksuele voorkeur.

Het spectrum dat we ooit hebben afgesproken waarin hetero's, homo's en lesbiennes bestaan is voor generatie Z lachwekkend

verouderd. Het seksuele spectrum kent volgens hen veel meer nuances dan de hiervoor genoemde hokjes. Hiermee gaat gepaard de revolutie die op het gebied van mode plaatsvindt.

Zo zijn de pasvormen en silhouetten van wat het stempel “mannenkleding” heeft soms niet te onderscheiden van traditioneel getailleerde en strak zittende vrouwenkleding. Anderzijds bestaat er voor vrouwen tegenwoordig zoets als de boyfriend jeans. Een spijkerbroek die wijd en losjes zit, bedoeld om geen enkele vrouwelijke vorm te accentueren. De boyfriend jeans is inmiddels een niet meer weg te denken item in de kledingkast van de modieuze vrouw. Net als de oversized trui, de dropped shoulder jassen en omvangrijke sneakers. Daar tegenover staat dat je als man niet meer mee doet zonder legging, hevig getailleerde en nauw passende mantel en zelfs make-up. Make-up gemaakt en gemarket voor mannen. Wat eerst ondenkbaar was is tegenwoordig normaal. Waar het modebeeld voorheen bepaald werd door de visie van een eenling aan de top van een invloedrijk kledingmerk, zijn het nu de influencers en stylisten op Instagram en andere social media. Gedwongen door het ene faillissement na de andere (McGregor, La Ligna, V&D) volgen de modehuizen gehoorzaam.

WEDERKERIGHEID

Net zoals in de (beeldende) kunst kent het eco-systeem van de mode een zekere wederkerigheid. Waar eerst werd neergekeken op het pointillisme van van Gogh, de flamboyante stijl van Jackson Pollock, of nouvelle vague van Jean-Luc Godard, werden zij later allemaal gezien als grondleggers. Baanbrekende kunstenaars die met hun voortschrijdende inzicht een hele generatie aan nieuwe kunstenaars zouden inspireren. Jan Cremer, Johan Cruijff, Roman Polanski, Basquiat, Kanye West: eerst verguisd, daarna tot God verklaard. Dat patroon herhaalt zich ook in de modewereld. Zowel op straat als in de haute couture. De opzichtige gouden hoofden van Gianni Versace, de veren van Dolce & Gabbana, maar ook de tekeningen op de ontwerpen van Philipp Plein en de asymmetrie in de kleding van Rick Owens zouden later allemaal het modebeeld bepalen, waar zij in eerste instantie werden weggehoord door critici en smaakmakers.

Met de invloed van het internet en de ontwikkeling van generatie Z zien we die wederkerigheid zich in microvorm afspelen in 2016. Dit maakt het voorspellen van trends een lastige maar spannende bezigheid. Het prognosticeren van wat de volgende hit wordt is

tegenwoordig een respectabele full-time bezigheid geworden, een baan die zich steeds vaker lokaal manifesteert in plaats van wereldwijd. De invloed van West-Indische cultuur op onze Westerse samenleving is daar een goed voorbeeld van. Het Caribisch gebied is hot. De vrolijke kleuren, het comfortabele katoen en de symmetrische vormen zijn enorm populair. Hierdoor krijgen plaatselijke ontwerpers de kans om hun creaties op wereldwijde schaal tentoon te stellen. En te verkopen. Echter lijkt de snelheid waarmee de zonovergoten stijl opkwam evenzo snel te zijn als haar neergang. De trend is alweer voorbij. Zo invloedrijk als de Scandinavische minimalisten is de Caribische invloed nooit geweest, maar toch hebben zij de 15 seconds of fame gehad. Of die ontwikkeling positief is blijft in het midden staan, maar dat de invloed uit handen is genomen van de elite is terug is genomen door het volk is duidelijk. “Video killed the radio star, internet killed the video star”. En social media heeft de celebrity buitenspel gezet. U en ik kunnen dus zomaar verantwoordelijk zijn voor de volgende revolutie in de mode.

Dus, heeft u nog een buitensporig idee, een 60 jaar oud kledingstuk op zolder of een exorbitant idee voor een accessoire? Schroom

niet, doe raar, denk groot, en deel het via social media. Misschien bent u wel de volgende Raf Simons. Wees echter gewaarschuwd: het kan met het zonnegloren alweer over zijn.

Dandyano Zentveld is auteur, cultuurkenner en liefhebber des levens. Tevens is hij mede-oprichter en hoofdredacteur van online filmmagazine cine.nl en schreef eerder voor Clothes Make Men en Statemagazine.

147 • *Randy Cooper*, Diana, 2002, gaas, 70 cm

437 • *Mathieu Nab*, Bankje, 2013, azobé, 80 cm

MOULAGE: IN VORM BRENGEN

Albert van der Weide

Het was een mooie dag in 1972 waarop ik een advies kreeg dat precies op het goede moment kwam. Ik studeerde autonome kunst aan de Academie voor Beeldende kunst, het huidige ArtEZ, in Arnhem. Na een halfjaarlijkse beoordeling van mijn studieresultaten kwam ze onverwachts naast me staan en keek naar mijn sculpturen. Zonder inleiding zei ze op een beslissende toon: “Het zou goed voor je ontwikkeling zijn als je naar mijn afdeling Mode komt, om de moulage-techniek te leren. Je ruimtelijk inzicht kan beter en het is ook goed om je artistieke horizon te verbreden.” Het was de inmiddels legendarische mevrouw Elly Lamaker, toen hoofd van de afdeling Mode. Ik nam haar advies direct serieus en ze heeft gelijk gekregen. Mijn ruimtelijk inzicht is door de moulage – wat ‘in vorm brengen’ betekent – verbeterd. Door parttime aan de afdeling Mode te studeren heb ik toegang gekregen tot de functie en betekenis van mode en kleding. Nee, modeontwerper ben ik niet geworden: beeldend kunstenaar wel, met een mooie brede praktijk.

ZEER BEKNOPTTE GESCHIEDENIS VAN DE MOULAGE

In *Mouflage Kunst en vakmanschap in Modevormgeving* wordt de herkomst van moulage als volgt beschreven: “Mouflage is een kenmerkend fenomeen binnen de westerse kledinggeschiedenis. Als vroege voorlopers zou men de elegant gedrapeerde gewaden uit de antieke oudheid kunnen beschouwen. In de latere eeuwen werden tuniekachtige kledingstukken gedragen; pas in de late Middeleeuwen verscheen een zekere coupe. Maar van heuse moulages werd pas in de negentiende eeuw gebruik gemaakt.” Er ontstond een systeem van samenhang tussen losse onderdelen, die door de jaren heen gestandaardiseerd werd en tot vandaag de basis is van haute couture en confectie.

In het boek staan prachtige voorbeelden van hoe het voor- en achterpand, de mouw zich verhouden met het lichaam en de vertaling naar knip- en naaipatronen. Een aantal pagina's uit het boek zijn bij deze tekst afgedrukt. De eerlijkheid gebied me te zeggen dat ik het niveau van de voorbeelden die in het boek staan nooit heb bereikt.

** Mouflage Kunst en Vakmanschap in Modevormgeving.
Annette Duburg en Rixt van der Tol Uitgave ArtEZ Press
ISBN 978-90-89100-86-3*

*Albert Van Der Weide
Kunstenaar sinds 1977. Huidige praktijk: maakt tekeningen, foto's, installaties, en sculpturen, schrijft columns en initieert en voert multidisciplinaire projecten uit. Werkte als lid van het College van Bestuur aan de Gerrit Rietveld Academie Amsterdam en directeur van Academie Minerva Hanzehogeschool Groningen. Was docent o.m. aan de Willem de Kooning Academie Hogeschool Rotterdam, Xiamen University (China) en Apejaay University in Jalandhar en New Delhi (India).*

MOULAGE IN DE PRAKTIJK

Mevrouw Elly Lamaker wijdde me kordaat in het ambacht van de moulage in. Ze vertelde me iets over de geschiedenis, waarover later meer, en voegde daaraan toe dat de vorm van moulage die ze mij zou leren alleen bedoeld was om fundamenteel inzicht te krijgen in de techniek en de verhouding tussen menselijk lichaam en de eigenschappen van textiel. Ze gaf me een lap textiel, zwart biesband, spelden en een paspop. Ze vervolgde met: “Maak van de lap een grote cirkel. Bies het af met het zwarte band en knip uit het centrum van de cirkel een kleine cirkel iets groter dan de hals van de paspop.” Zo gezegd, zo gedaan. Daarna deed mevrouw Lamaker me voor wat de rudimentaire vorm van de moulage is. Ze drapeerde de lap katoen om de paspop en speldde hier en daar het textiel vast. De zwarte bies aan de buitenkant van de lap accentueerde de structuur die ontstond op de paspop. “Nu jij”, zei ze, “en maak van iedere vorm op de paspop die je goed vindt een schets in je

notitieboek.” Ik oefende uren, ontdekte de onuitputtelijke mogelijkheden en het onderscheid tussen herhaling van het bestaande en de werkelijke vernieuwing. Zo legde ik het fundament voor het inzicht in ruimtelijk denken in relatie met de menselijke maat. Een inzicht waarvan ik tot op heden profijt heb. Tussen 1985 en 1990 maakte ik bijvoorbeeld een aantal sculpturen waarin ik het metaal zink gebruikte. Een materiaal dat goed te knippen en buigen is en waarop na behandeling met zuren een warm grijze patina zichtbaar blijft. Door gebruik van de moulage-techniek, die ik meer dan 10 jaar eerder geleerd had, bekleedde ik de houten fragmenten van de sculpturen met voorgevormde platen zink.

FOTO'S UIT HET BOEK MOULAGE KUNST EN VAKMANSCHAP IN MODEVORMGEVING

Marti de Greef heft fricties op

Nieuwe beelden in Villa Hinkeloord
onderstrepen intuïtieve werkwijze

*De tentoonstelling wordt geopend op zondag
4 juni 2017 om 14.30 uur door Loek Dijkman*

Wim van der Beek

In recente beelden van Marti de Greef valt onder meer het veelzijdige materiaalgebruik op. Het meest uitzonderlijk is een driedelige sculptuur waarin gebruik van aluminium is gecombineerd met een middenstuk dat gemaakt is van populierenhout. In de presentatieruimte die de beeldhouwer naast zijn woonhuis in Eindhoven heeft ingericht, wordt een prominente plek ingenomen door een gelaagd beeldhouwwerk dat is opgebouwd met vormen die gezaagd zijn uit dikke platen multiplex. De brandwonden die de decoupeerzaag achterliet zijn door de kunstenaar doelbewust niet weggeschuurd, zodat het doorleefde karakter van de menselijke figuur erdoor versterkt wordt. In een ander vergelijkbaar beeld van multiplex zijn de zwarte brandvlekken wel weggewerkt omdat de dynamische menselijke vorm anders te onrustig zou worden.

*Marti de Greef, Up site down
2016, aluminium/hout, 103 cm*

Marti de Greef, Het model, 2016, brons, 66 cm

Marti de Greef, Geaard, 2016, brons, 86 cm

Tijdens een bezoek aan zijn atelier en de presentatieruimte waar een deel van de beeldhouwkunst van Marti de Greef (1951) semi-permanent te zien is, wordt al snel duidelijk dat hij nog steeds volop experimenteert met nieuwe mogelijkheden op het gebied van vormtaal, techniek en materiaalgebruik. Manifesteerde de kunstenaar zich aanvankelijk vooral als een beeldhouwer met een sterke voorkeur voor het werken in brons, in zijn recente beelden openbaren zich opmerkelijke nieuwe ontwikkelingen, zowel op het vlak van vormtaal als in het materiaalgebruik. Zelf signaleert de beeldhouwer nog een andere tendens. “Mijn werk is rustiger geworden,” stelt hij vast. De verleiding is groot om daaraan toe te voegen dat ‘rust’ een relatief begrip is. In relatie tot de recente kunst van Marti de Greef betekent dit dat de dynamische vormen- taal nog steeds volop aanwezig is, zij het wellicht iets minder uitbundig dan voorheen. Daarnaast blijkt dat ook zijn voorliefde voor compacte en gesloten vormen waarin expressieve krachten als het ware zijn samengebald, nog steeds beeldbepalend is.

VRUCHTBARE DIALOOG

De tentoonstelling van Marti de Greef, die in juni 2017 wordt geopend in Villa Hinkeloord, valt ongeveer samen met de viering van zijn 65ste verjaardag. Over pensionering wil de kunstenaar echter nog absoluut niet nadenken. “Een kunstenaar gaat nooit met pensioen. In mijn hoofd zitten nog zoveel ideeën voor nieuwe beelden die om uitwerking vragen, dat ik de komende jaren nog wel vooruit kan.” De uitwerking van die ideeën is in het geval van Marti de Greef een verhaal apart. “Ik ga niet zitten wachten op inspiratie,” licht de kunstenaar toe. “Ik moet gewoon heel veel werk maken. Al doende komen daar dan nieuwe beelden uit voort. Maar heel veel opzet- jes of eerste aanzetten voor potentiële beelden verdwijnen in de prullenbak. In tegenstelling tot veel collega-beeldhouwers werk ik niet vanuit schetsen en tekeningen. Ik moet het materiaal in mijn handen voelen om tot een vruchtbare dialoog te komen. Het lukt me niet om te werken vanaf papier.”

De beelden van Marti de Greef ontstaan min of meer intuïtief. Dit impliceert dat de kunstenaar zijn beelden vanuit het niets opbouwt en tijdens het scheppingsproces reageert op de vormen die voor zijn ogen ontstaan. Het principe van trial-and-error levert in zijn geval de beste resultaten op. De Engelse term verwijst naar een manier van ‘werkend leren’ die in goed Nederlands kernachtig wordt weergegeven met de uitdrukking ‘al doende leert men’. Tijdens het scheppingsproces komt de beeldhouwer problemen tegen die hij ‘du moment’ moet oplossen. De interactie met het materiaal levert vaak verrassende vondsten en uitkomsten op die op hun beurt weer bruikbaar zijn voor volgende beelden. Zowel in de showroom als in het atelier van de kunstenaar liggen stapels was- en kleimodellen die aan een kerkhof doen denken. Een deel van die knekelbergen bestaat uit afgekeurde ontwerpen. Op een tafel staat ook een model van een mooie mannentors. Ogenschijnlijk ziet het beeld er perfect uit. De vraag of het model klaar is

om in brons, aluminium of lood gegoten te worden, wordt door de kunstenaar echter ontkennend beantwoord. Het gaat hier slechts om een eerste proef. Het onderwerp vraagt om verdere uitwerking. Het is duidelijk dat het voor Marti de Greef nog veel te prematuur is om van een voltooid kunstwerk te spreken. Hij gaat niet over één nacht ijs en wil eerst andere opties en mogelijkheden op het gebied van visuele spanning en aantrekkingskracht onderzoeken alvorens een eventuele mannentors van zijn hand aan de open- baarheid prijs te geven.

KLASSIEKE TORS

Interessant in dit verband is het gegeven dat een geslaagde vondst een beperkte houdbaarheidsdatum blijkt te hebben. Dit betekent onder meer dat de kunstenaar slechts een beperkt aantal gelaagde beelden van multiplex of populierenhout zal maken. Niet omdat het bewerkelijke en arbeidsintensieve procedé hem verveelt, maar omdat hij geestdodende herhaling van een op zich succesvolle vondst op voorhand wil voorkomen. Dit verklaart waarom hij na twee sculpturen die met de decoupeerzaag uit multiplex tevoor- schijn zijn getoverd al overging tot het maken van een gecombi- neerde driedelige sculptuur waarin hout gecombineerd is met aluminium. Zo ontstond de intrigerende gespiegelde vorm waarin een eenheid in verscheidenheid is weergegeven. Na de houtsculp- tuur ‘Classico’, waarin de schroeivlekken van de decoupeerzaag zichtbaar zijn, ontstond de imposante en tegelijk raadselachtige sculptuur met de woordspelige titel ‘Multiplaymate’, waarin de zwarte schroeivlekken weggeschuurd zijn. Uiteindelijk culmi- neerde het experiment in ‘Up side down’, het spiegelbeeld van hout en aluminium.

Het eerstgenoemde multiplex beeld staat niet ver af van de klassieke tors. De tweede sculptuur is kenmerkend voor de vergaande vervorming van het menselijk (meestal vrouwelijk) lichaam waarop De Greef het patent lijkt te hebben.

Marti de Greef, Classico, 2016, hout, 194 cm

Marti de Greef, Verwarrend, 2013, aluminium, 77 cm

En het derde totem-achtige beeld met een stapeling van vormen is een bekroning van het experiment: een soort voorlopige apotheose. De verleiding om door te gaan met deze werkwijze van uit het besef dat er nog een wereld aan kansen en mogelijkheden open ligt, ervaart Marti de Greef niet direct. Maar wat niet is, kan natuurlijk altijd nog komen. Ook in andere recente beelden grijpt hij immers met enige regelmaat terug op vondsten en bevindingen uit het verleden die hij een tijdje liet rusten om ze daarna toch ineens weer op te pakken. Die manier van werken sluit naadloos aan bij zijn intuïtieve benadering.

ONDERSCHEIDEND VERMOGEN

Experimenten met aluminium, hout, lood en porselein worden afgewisseld door bronzen sculpturen die onderstrepen dat de kunstenaar zich op dit terrein het meest thuis voelt. Dat is begrijpelijk. Naast het maken van autonome beelden werkte hij jarenlang enkele dagen in de week als bronsgieter. Daardoor kwam hij in contact met tientallen collega-beeldhouwers voor wie hij beelden moest gieten. Hij leerde veel van het kijken náár en werken mét de beelden van collega's. Dat dit geen wezenlijke invloed heeft gehad op zijn eigen vrije werk, blijkt uit het feit dat de vormen taal in de beelden van Marti de Greef al decennialang authentiek en herkenbaar is. Het onderscheidend vermogen van zijn werk heeft alles te maken met vakkennis en met het vermogen om het maximale rendement uit de beeldmiddelen te halen. Zo is in een paar nieuwe sculpturen ook het gebruik van de kam waarmee het was model wordt bewerkt om een fraaie ruwe huid te creëren weer terug. In een ander beeld zijn sporen zichtbaar die de staalborstel hebben nagelaten. Het gaat hier niet om effectbejag maar om een ultieme poging om het beeld te laten spreken via de huid.

De tentoonstelling van Marti de Greef in Villa Hinkeloord komt op een bijzonder moment. Dat heeft niet alleen te maken met het bereiken van de 65-jarige leeftijd van de kunstenaar, maar ook met

het feit dat Loek Dijkman heeft besloten meer afstand te nemen van de dagelijkse gang van zaken rond Beeldengalerij Het Depot, waarvan Villa Hinkeloord deel uitmaakt. De Greef is één van de eerste beeldhouwers die bij de totstandkoming van Beeldengalerij Het Depot in Wageningen betrokken was. Toen Loek Dijkman in 2000 de galerie van Henk Pruijsen in Warmond (de plaats waar hij destijds woonde) binnenstapte en de sculpturen van de bescheiden beeldhouwer uit Eindhoven zag, sloeg de vonk onmiddellijk over. Verbazingwekkend is dat niet, want Marti de Greef koesterde evenals Loek Dijkman altijd een warme belangstelling voor torsen.

CLOSE EN VERWARREND

Ook al werkte hij diverse andere onderwerpen en thema's uit, de ongekennde plastische kracht en compositorische mogelijkheden van het menselijk lichaam blijven hem buitengewoon boeien, prikkelen en uitdagen, tot de dag van vandaag. De niet aflatende fascinatie voor de anatomie van de mens en de expressiemogelijkheden die daarmee samenhangen, blijken opnieuw uit de solotentoonstelling van Marti de Greef in Wageningen, die grotendeels bestaat uit recent werk. Met nieuwe beelden als 'Oogenlust', 'Close', 'Verwarrend', 'Geaard' en 'Amphora' bewijst de kunstenaar dat hij met het menselijk lichaam bijna letterlijk alle kanten op kan. Lijf en leden worden door hem naar eigen goeddunken gemodelleerd, gevormd en vervormd tot sculpturen die de elasticiteit en dynamische ervaring van het menselijk lichaam onderstrepen. De titels van genoemde beelden geven een aardig inkijkje in de uitgangspunten en vrije associaties van de maker. Vaak misleiden de complexe vormstructuren het oog van de kijker. Soms zijn ze letterlijk verwarrend. Daarnaast benadrukt de kunstenaar dat zijn werk 'geaard' is, zowel in ons menselijk bestaan als in de traditie van de beeldhouwkunst in het algemeen en van de tors in het bijzonder. 'Close' geeft aan dat Marti de Greef zijn onderwerpen letterlijk dicht op de huid zit en de titel 'Oogenlust' verwoordt de uitdagende, sensuele en begeerlijke kanten van zijn beeldhouwkunst.

Rode draad in het oeuvre van Marti de Greef is de sterke fysieke aanwezigheid en aantrekkingskracht van zijn sculpturen. Ook al zijn de sculpturen in de loop der jaren steeds abstracter geworden, het spel met vormverhoudingen en volumes leidt nooit tot vervreemding van de bron en de oorsprong: het lichaam. De beeldhouwer is en blijft een perfectionist. Zijn productie ligt als gevolg daarvan niet hoog. Hij maakt ongeveer tien beelden per jaar. Maar die beelden spreken dan ook boekdelen. De intenties van De Greef zijn even goed af te leiden uit zijn totale oeuvre als uit elk beeld afzonderlijk. Alles draait om voortzetting van een solide beeldhouwtraditie die steunt op beproefde principes. Die principes zijn verbonden met een eigentijdse signatuur, een volstrekt uniek idioom en een perfecte materiaalbehandeling. Oerkracht, oer-beleving, mythologische overleveringen en dynamiek

zijn verpakt in uitdagende beelden waarin gewaagde vormverhoudingen een hoofdrol spelen.

DICHTERLIJKE VRIJHEDEN

Marti de Greef is voortdurend op zoek naar evenwicht tussen volumes en vlakken. Het gaat daarbij niet om een verstild evenwicht maar om een balans tussen nauwelijks te beteugelen krachten en tegenkrachten die zijn beelden optimale spanning bezorgen. Het suggereren van barokke bewegingen levert beelden op die weliswaar door de sokkel op hun plaats gehouden worden, maar de indruk wekken dat ze daar elk moment los van kunnen komen. Op vergelijkbare wijze ontstijgen zijn mensfiguren hun anatomische beperkingen. Ze treden buiten hun gebruikelijke proporties en groeien uit tot symbolen van oerkracht en beweging. De beeld-

houwer deformeert het lichaam naar eigen goeddunken. Hij zet spiermassa's zwaarder aan, vergroot vormen uit of verdraait ze, benadrukt de elasticiteit van het lichaam tot in het extreme en permiteert zich allerlei dichterlijke vrijheden. Dat levert sculpturen op die zich ontworstelen aan de waarneembare werkelijkheid en een eigen leven gaan leiden.

Marti de Greef houdt meer van klassieke dan van moderne beeldhouwers. Toch zijn de beelden die hij maakt niet klassiek. Hij kan zich volledig verliezen in het deformeren van lichaamsfragmenten. Die hoeven wat hem betreft niet te kloppen. Heupen, schouderpartijen of een ruggengraat moeten spanning oproepen en de compositie als geheel moet kloppen. Achter de façade van abstractie kan een beeldhouwer veel onkunde verbergen. Dat is

een val waar De Greef niet in wil trappen. Hij gaat tot het uiterste in het oprekken van de spanningsboog, maar tegelijk beseft hij dat hij niets anders doet dan de verbeelding van de tors in de hedendaagse beeldhouwkunst heel bescheiden een stapje verder brengen. Een belangrijk criterium dat hij hanteert bij de beoordeling van zijn eigen sculpturen is dat ze in elke omgeving overeind moeten blijven en hun autonomie moeten behouden ongeacht de context en de omstandigheden waarin ze geplaatst zijn. Terwijl er in de praktijk van het dagelijks leven vaak een merkwaardige discrepantie bestaat tussen droom en daad, denken en doen, schijn en werkelijkheid, lijken die fricties in het beeldende oeuvre van Marti de Greef niet meer te bestaan.

Marti de Greef, Multiplaymate, 2016, hout, 127 cm

LEZING VRIJDAG 2 JUNI 2017, OM 14.00 UUR

KARIN HAANAPPEL

Mode en de rol van vrouwen door de eeuwen heen

HET MODEBEELD ILLUSTREERT DE SOCIAAL-MAATSCHAPPELIJKE VERANDERING IN DE POSITIE VAN DE VROUW GOED. LETTERLIJKE BEWEGINGSVRIJHEID IN KLEDING CORRESPONDEERT MET DE FIGUURLIJKE BEWEGINGSVRIJHEID VAN DE VROUW IN DE WESTERSE SAMENLEVING.

EEN ZO KLEIN MOGELIJKE TORSO

Na de buitensporige creaties uit het ancien régime en de losse, neoklassieke gewaden uit de empiretijd zien we tussen 1820 en 1860 de ingesnoerde en steeds kuisere mode. Men streeft ernaar de torso zo klein mogelijk te houden. Om de taille smaller te laten lijken, worden de rokken steeds volumineuzer, met als hoogtepunt de komst van de *crinoline*. De talloze onderrokken maken het bewegen haast onmogelijk, maar ledigheid van vrouwen toont de sociaal hoge status van haar echtgenoot. De draagster van deze kleding kan niet anders dan er een stoet bedienden op nahouden om haar te helpen. De enige bezigheid die een vrouw van goeden huize mag hebben, is het moederschap. Het is zeker geen toeval dat de crinoline juist nu mode wordt. De extra brede heupen verwijzen indirect naar de vruchtbaarheidsfunctie van vrouwen.

In de eerste helft van de 19e eeuw heeft de ideale vrouw geen beroep. Als toegewijde echtgenote en moeder is zij de koningin van het privé domein en beantwoordt zij volledig aan de vier pijlers van *The Cult of True Womanhood*, de vier kardinale deugden voor vrouwen: vroomheid, kuishuid,

huiselijkheid en onderdanigheid. Van alle vrijheden die vrouwen in het *ancien régime* genoten, is niets meer over.

ILLUSIE MET RUCHES

Vanaf 1865 verandert het model van de rok ingrijpend. De stof wordt naar achteren, in draperieën, gedragen zodat de rok aan de voorkant min of meer recht valt. Deze wijze van stof draperen wordt aangeduid met het begrip *tournure* en is goed zichtbaar op het schilderij *La Parisienne* van Auguste Renoir uit 1874. Tegen het einde van de 19de eeuw vallen de rokken in een vrij sluike kloklijn over de heupen. De borst wordt naar voren gedrukt en moet vol zijn. Als je op dit gebied weinig te bieden hebt, kan worden volstaan met veel afhanginge kanten ruches om toch een vol effect te bereiken.

REFORMKLEDING WORDT HAUTE COUTURE

Tijdens de bloeitijd van de art nouveau rond de eeuwwisseling zien we de kenmerkende zweepslaglijn doorgevoerd worden in het modebeeld. De taille is vrij smal, waardoor het korset verplicht blijft. Toch wordt er ook praktische kleding gecreëerd om in te wandelen, tennissen of fietsen. Deze verandering gaat gelijk

op met de suffragettebeweging van de eerste feministische golf. Vrouwen uit de gegoede klassen roepen op tot stemrecht (*suffrage*), onderwijs en gelijke lonen. Ook propageren zij een gezond en esthetisch ontwikkeld lichaam. Hieruit ontstaat de zogenaamde reformkleding die een fel protest is tegen de wespentaille.

HET KORSET VERDWIJNT

In de jaren voor de Eerste Wereldoorlog verdwijnt het korset uit het modebeeld. Het is vooral Paul Poiret (1879-1944) die ontwerpen maakt waarbij het korset overbodig is, hoewel gezondheidsredenen voor hem nauwelijks een rol spelen. Zijn kleding geeft vrouwen veel bewegingsvrijheid (afb. 6). Hij voert de harembroek in, inspireert mantels en jasjes op de kimono en zet dames een tulband op. In zijn vormgeving loopt hij vooruit op de *roaring twenties*. Coco Chanel (1883-1971), tegenpool van Poiret, ontwerpt vooral eenvoudige en draagbare kleding - zó tijdloos dat je haar creaties nog steeds kunt dragen. Chanel laat zich niet inspireren door het verleden of exotisme, maar door herenkleding. Ook gebruikt zij nieuwe stoffen zoals jersey. Dit maakt haar hét icoon van de bevrijde vrouw die streeft naar gelijkwaardigheid.

FLICKR, BDIC NANTERRE, 1918

Na de oorlog wordt Europa geholpen bij de wederopbouw door Amerika, via het Marshallplan. Door de oorlog heeft de Amerikaanse mode-industrie zich weliswaar kunnen ontwikkelen, maar zij richt zich niet zozeer op haute couture. Zij houdt zich vooral bezig met *casual wear* en confectiekleding. Het is Christian Dior die Parijs in 1947 weer de leidende rol in de modewereld geeft. Als reactie op de oorlogsmode ontwerpt hij een zeer vrouwelijke *ligne corolle* met een ingesnoerde taille, immens wijde rokken, gladde lijfjes, hooggehakte schoenen en een kleine hoed. De *New Look* van Dior is een grote sensatie, vrouwen kunnen weer vrouw zijn. Zelfs het korset komt heel eventjes terug.

In 1917 knipt zij als een van de eerste vrouwen haar haren kort. Het wordt al snel een rage en luidt het tijdperk van *les garçonnnes (flappergirls)* in.

In de jaren dertig worden de rokken weer langer. Brede schouders en smalle heupen worden het schoonheidsideaal. De japonnen zijn recht en slank. Het haar wordt glad gekapt, want een klein hoofd versterkt de indruk van lengte.

MODE IN OORLOGSTIJD

Door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog treedt overal schaarste op. Kleding gaat op de bon en mode is zinloos geworden. Van hoog tot laag moeten vrouwen hun oude kleren dragen of van uitgehaalde wol nieuwe stukken breien. Kousen zijn schaars en veel vrouwen lopen met blote benen. Sommigen verven zelfs hun benen bruin en tekenen er een achternaad bij om het effect van kousen te bereiken. Anderen dragen een lange broek, een mannenkledingstuk dat vrouwen eigenlijk niet behoren te dragen. De kleding in de oorlogsjaren is sober, eenvoudig en vooral praktisch. De *haute couture* heeft het zwaar.

Toch is het niet de mode die alle vrouwen wensen. De Eerste Wereldoorlog had de vrouwenemancipatie gestimuleerd waardoor *The New Woman* tijdens de roaring twenties geboren kon worden. Het symbool van vrijheid werd de korte rok. Met zijn *New Look* lijkt Dior terug te willen naar de rustige tijden van *The True Woman* toen vrouwen thuis bleven. De sociaal-maatschappelijke druk op de vrouw als ideale moeder en perfecte echtgenote lijkt deze mode te onderstrepen. Echter, niet alle vrouwen kunnen en willen hun pas verworven vrijheden opgeven. Door het gebrek aan mannen zijn veel vrouwen gedwongen om te werken. In het midden van de jaren vijftig maakt Chanel een enorme comeback met haar comfortabele mantelpakjes van mannelijk tweed, die stevig omarmd worden door de werkende vrouwen en een voorbode vormen voor het feminisme van de daaropvolgende jaren.

HET EINDE VAN ÉÉN SOORT KLEDING

De sociale druk van de jaren vijftig, maar ook de uitvinding van de pil, leiden onherroepelijk tot de vrouwenemancipatie-be-

wegingen van de jaren zestig en zeventig. De mode gaat weer radicaal om. Naast de introductie van de ultrakorte rok in 1962 zorgt Yves Saint Laurent een paar jaar later dat vrouwen eindelijk broeken kunnen dragen. Door de hippiebeweging van de jaren zeventig worden stoffen met hele wilde patronen, gebaseerd op Popart en psychedelische Opert, erg gewild. Ook 'mode van de straat' krijgt steeds meer invloed, met als sterkste voorbeeld de spijkerbroek en het T-shirt. In de jaren tachtig krijgt de punkbeweging invloed op de mode, scheuren in jeans en het dragen van ondergoed als bovenkleding sippelen in mildere vorm door naar het bredere publiek. De tijd dat er slechts één soort kleding in de mode was, is voor goed voorbij.

Karin Haanappel (1968) studeerde Kunstgeschiedenis en Algemene Letteren aan de Universiteit Utrecht. Ze houdt zich bezig met onderzoek, doceren en schrijven. Haar specialisme betreft vrouwelijke kunstenaars door de eeuwen heen en in het bijzonder de beeldhouwster Camille Claudel (1864-1943). Met haar bedrijf Haanappel Art International - Bureau voor Cultuureducatie draagt ze sinds 1996 de kunst- en cultuurgeschiedenis over in binnen- en buitenland. In 2009 richtte ze ook het Instituut voor Vrouwelijke Kunstgeschiedenis op, om door middel van onderzoek en onderwijs vrouwelijke kunstenaars een (grotere) plaats te geven in de canon van de kunstgeschiedenis.

MODEBOMEN

BESTAAT ER MODE IN BOMEN?

Het antwoord op die vraag is bevestigend. Er is mode in de aanschaf en aanplant van bomen. Dat is al van oudsher zo. Eerst natuurlijk vooral in de activiteiten van bosbouwers, later meer in de vorm van aanplant in (privé-)tuinen.

Waar we in het huidige tijdsgewricht aandacht hebben voor bomen met bloeiwijzen waar bijen honing of stuifmeel kunnen halen, is er in het verleden aandacht geweest voor bomen waar we nuttige dingen van konden maken. Twijgen voor manden, bast voor het maken van matten, voor touw of papier, stammen om onze mijnschachten mee te stutten, of om als mast of ander rondhout te dienen op onze grote zeilschepen. Later gingen we meer aandacht geven aan welke bomen we om uiteenlopende redenen gewoon mooi vonden om in onze tuin te zetten.

1 Kleinbladige linde

Binnen die kaders van modebomen valt te denken aan de *Tilia cordata*, die in het Nederlands Kleinbladige linde of Winterlinde wordt genoemd. De boom is in het verleden veel aangeplant in parken en tuinen vanwege de mooie vorm. De boom heeft een bolvormige kroon van fraai hartvormig lichtgroen soepel blad. Een volwassen boom geeft een prachtige diepe schaduw onder de kroon. Daarnaast bloeit de boom met zacht geurende bloemen die een belangrijke bron van nectar zijn voor bijen en hommels.

Lindebomen zijn goed in vorm te snoeien. De boom is in staat elke snoeibeurt op te vangen met regeneratie vanuit de overgebleven delen. Daardoor is de linde in Nederland vaak in rijtjes aangeplant om als leiboom bij boerderijen de zon te weren uit het woonhuis, of om als windbreker te fungeren. Hoewel lindebomen veel tot leiboom worden gesnoeid zien we ze niet als dakboom. De reden daarvoor is dat Lindebomen erg geliefd zijn bij bladluizen.

Het afvalproduct van de bladluis is honingdauw. Hoe lieflijk de naam ook, het is van een plakkerigheid die op tuinmeubilair niet op prijs wordt gesteld.

Dat het hout en de twijgen goed plastisch zijn maakt dat het lindehout vroeger veel is gebruikt in de mandenvlechterij en klompenindustrie. Het hout is goed te gebruiken voor houtsnijwerk. De lichte kleur maakt dat er gemakkelijk over toepassingen is te denken. De bast van lindebomen werd gebruikt voor de touwproductie, voor de productie van matten en vloerbedekking, en later ook voor papier. Oud volksgeloof zegt dat lindebomen bliksem afleiden.

Linden werden vroeger vaak in het midden van een dorp geplant. Met hun grote majestueuze vorm bieden ze ruimte onder de boom om samen te komen. Om er te trouwen, te feesten, om er recht te spreken en simpelweg als ontmoetingsplaats. Bij de koninklijke gebeurtenissen zoals de inhuldiging van onze koningen en

koninginnen zijn vaak zogenoemde 'koningslinden' in dorpen geplaatst, meestal met een hekwerk eromheen om aan te geven dat het om een speciale boom gaat.

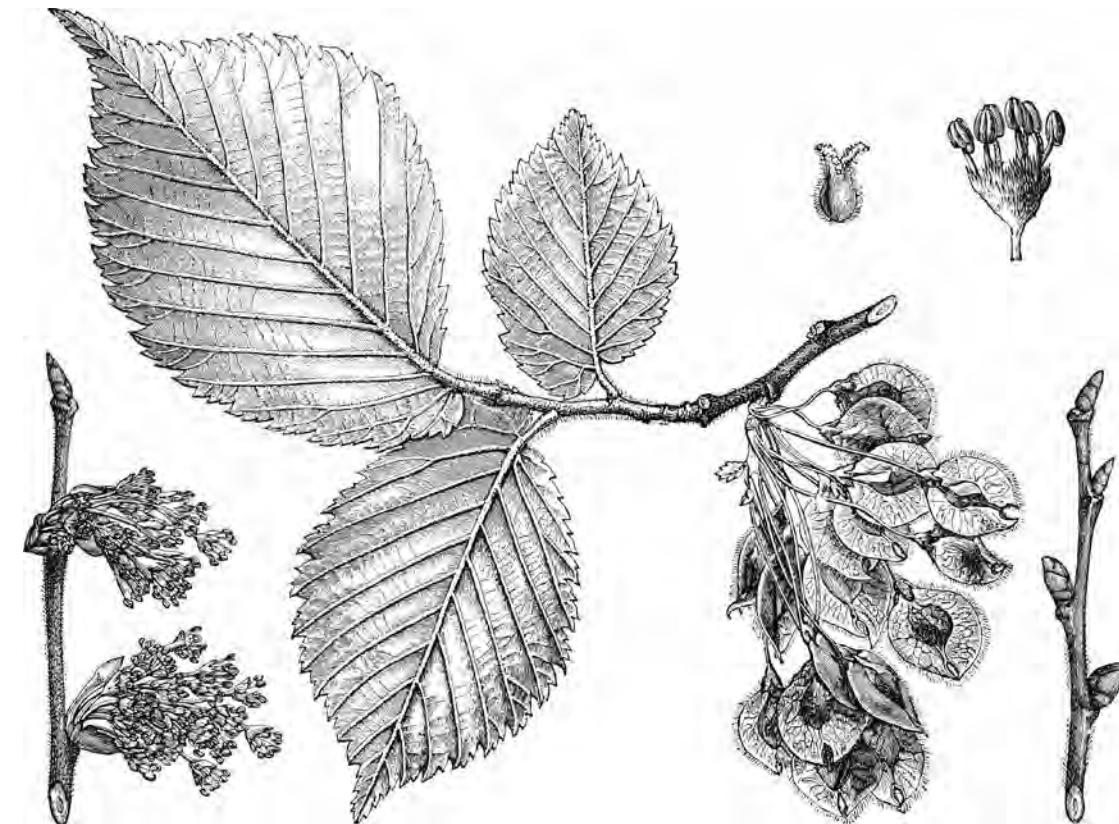
Onder lindebomen worden soms dode hommels aangetroffen. Hommels hebben veel energie nodig om hun vleugels te bewegen - veel meer dan honingbijen. Als er dan in een boom heel veel concurrentie is om de nectar kunnen hommels soms te lang doorgaan met hun zoektocht naar de zo gewenste nectar. Het lijkt alsof zij in tegenstelling tot honingbijen in hun enthousiasme niet aanvoelen wanneer ze moeten stoppen om zich het vege lijf te redden.

2 Populier

De populier is lange tijd zeer populair geweest om te worden aangeplant als

houtleverancier voor de klompenindustrie. De reden daarvoor ligt in de soepelheid van het hout, maar ook in het feit dat de populier veel sneller groeit dan de linde. Dat maakte de boom in de tijd dat mensen nog veel klompen droegen een praktische keuze.

Overigens werd en wordt de boom nog steeds veel aangeplant langs (nieuwe) wegen om als windbreker te dienen. Het voordeel van de snelle groei van de populier heeft overigens ook een nadeel: de populier wordt niet heel erg oud. Als de bomen de veertigste verjaardag halen, is dat vaak al erg veel.

3 Wilg

Wilgen zijn in de vorige eeuwen veel aangeplant door boeren om als leverancier van twijgen te dienen. De soepele maar sterke twijgen werden gebruikt voor het vlechten van algemene gebruiksartikelen zoals manden, korven, fuiken, maar ook van meubelen zoals wiegen en wanden om met leem te besmeren. Of voor het maken van hoepels voor de productie van tonnen. Wilgen groeien goed in natte grond. Dat is in het waterrijke Nederland niet onbelangrijk. De wilgen werden daarom door de boeren in niet zo goed bruikbare delen van hun grond geplaatst, zoals langs sloten en vaarten. Daar waren ze het minst tot last voor het boerenbedrijf, maar wel bereikbaar. Ze werden en worden eens in de twee tot drie à vier jaar geknot. Al die knotwilgen in het landschap laten zien hoe we ons landschap hebben gebruikt in het verleden. Vanwege dat verleden – en omdat we zijn gaan houden van het landschap van grote grazige velden met knotwilgen omzoomd, en niet meer zozeer van de twijgen – worden de knotwilgen tegenwoordig vooral in stand gehouden door vrijwilligers van natuurbeheersorganisaties.

Zodra we zouden stoppen met het knotten van de wilgen leggen ze onherroepelijk het loodje. Dat kan gebeuren ofwel doordat de te groot geworden takken de knot gaan splijten bij harde windstoten, ofwel doordat in de knot andere plantenzaden ontkiemen die uiteindelijk de knot splijten en daarmee de stam.

4 Douglasspar

De Douglasspar *Pseudotsuga menziesii* is ondanks onze Nederlandse naam eigenlijk helemaal geen spar; het is wel net als de spar een boom uit de dennenfamilie Pinaceae. De determinatie van deze soort heeft de botanici van die tijd veel hoofdbrekens gekost.

De soort is oorspronkelijk afkomstig uit het westen van Noord-Amerika en door de Schotse botanicus David Douglas in het begin van de 19de eeuw naar Europa gehaald. Dat de boom ook in Nederland veel is aangeplant sinds die tijd komt door een aantal bosbouwkundige kwaliteiten: de snelle groei, de lange, kaarsrechte, veerkrachtige stam, en het hoge volume hout per hectare. Die stammen waren goed

bruikbaar in de mijnbouw om onder andere onze mijnschachten te ondersteunen. Maar ze zijn ook veelvuldig gebruikt om te dienen als spoorbielzen en telefoonpalen.

Er zijn grote productiebossen aangelegd van deze soort. Dat heeft uiteraard bijgedragen aan de inburgering in de Nederlandse flora. De Douglasspar is zo succesvol in Nederland dat hij hier intussen als exoot volledig is ingeburgerd.

5 Larix

Omdat onze scheepsbouw lange rechte palen nodig had voor rondhouten, zoals masten, gieken en gaffels op onze zeilboten, hebben we in Nederland veel larix in de bosbouw aangelegd. Larix geeft soepel hout dat vanwege zijn veerkracht uitermate geschikt is voor de scheepsbouw. Maar ook in de papierindustrie werd en wordt veel larix gebruikt.

Aan deze opsomming is goed te zien dat we door de eeuwen heen mode hebben gehad in bomen. Deze mode was altijd zwaar gerelateerd aan de manier waarop de boom ons kon dienen. In de meer recente

geschiedenis van de tweede helft van de vorige eeuw, en we allemaal een eigen huis met een eigen tuin ambieerden, zien we dat andersoortige modebomen ontstaan.

In de jaren vijftig waren dat de apetreiter (slangenden) en de ceder, die in menige (te) kleine tuin domineren. Hoe statige een fraai ze ook zijn, voor kleine stadstuinen zijn ze eigenlijk niet geschikt. Zeker de apetreiter met zijn bijzondere, vreemde, heel donkergroene bladeren, die als schubben om de boom en om de takken zitten. Ook de ceders zijn prachtig, statig met hun wijduitstaande etages van takken. Helaas zijn zij behept met erg bros hout dus naarmate de boom ouder wordt, treedt bij hevige stormen of zware sneeuwval soms takval op.

Korter geleden in de jaren negentig werden veel catalpa's aangeplant omdat hun kroon zo mooi compact blijft, omdat ze attractief hartvormig lichtgroen blad bezitten en mooie langwerpige peulen maken in het najaar. In elk van de seizoenen is er iets aan de plant te beleven.

Laten we hopen op een nieuwe mode in bomen. Dat mensen vooral veel bomen en struiken planten die geliefd zijn bij bijen. Daarmee helpen we gezamenlijk onze landbouw die veel behoefte heeft

aan bijen. Tegelijkertijd helpen we onszelf, want wat is er aangener dan vertoeven onder het heerlijke gegons van de bijen in de zoet geurende lindeboom?

Christian Dior

Christian Dior werd bekend als een van de meest belangrijke couturiers van de twintigste eeuw door de lancering van zijn eerste collectie in 1947: de 'New Look'.

Met ronde schouders, een ingesnoerde taille en een zeer volle rok vierde de New Look de vrouwelijkheid en overvloed in de damesmode. Na jaren van militaire uniformen, kledingrestricties en schaarste bood Dior niet slechts een nieuwe *look*, maar vooral ook een nieuwe *blik*.

Dior werd geboren in Normandië, Frankrijk, en verhuisde op tienjarige leeftijd met zijn ouders naar Parijs. Na een studie politicologie diende hij in het leger. Zijn modecarrière begon zo doende pas in 1935, toen hij terugkeerde naar Parijs en begon met het verkopen van schetsen. Ontwerper Robert Piguet nam hem in 1937 in dienst. Tijdens de Tweede Wereldoorlog diende Dior in het zuiden van Frankrijk, en werkte vanaf 1941 voor ontwerper Lucien Lelong. In 1946 opende hij zijn eigen modehuis, gesteund door textielfabrikant Marcel Boussac.

Dior droeg bij aan het naoorlogse herstellen van de reputatie van Parijs als hoofdstad van de mode. Elk van zijn collecties gedurende die periode had een specifiek thema. Lente 1947 was ‘Carolle’, of ‘figuur 8’: een naam die refereerde aan het silhouet van prominente schouders, geaccentueerde heupen en een smalle taille. Lente 1953, ook wel ‘Tulp’, werd gekenmerkt door vloeiende bloemenprints. Lente 1955 zag de komst van de ‘A-lijn’, met een wijde taille en een soepel silhouet dat leek op een hoofdletter A.

Dior overleed onverwachts in 1957, en heeft daarmee slechts één decennium voor zijn eigen merk kunnen ontwerpen. Desondanks blijft de invloed van zijn revolutionaire ontwerpen leven in de modewereld, en daarbuiten.

Bron
Vertaald van: Charleston, Beth Duncuff. Based on original work by Harold Koda. “Christian Dior (1905–1957).” In Heilbrunn Timeline of Art History. New York: The Metropolitan Museum of Art, 2000–.

DIOR AND I:
VOOR EEN KIJKJE IN DE TOTSTANDKOMING VAN EEN NIEUWE COLLECTIE VAN DIOR VERTOONT HET DEPOT OP 21 APRIL DE FILM DIOR AND I. VOORAFGAAND AAN DE VOORSTELLING KUNT U TERECHT VOOR EEN SPECIAAL DINER. MEER INFORMATIE VINDT U OP DE VOLGENDE PAGINA.

FLICKR 2012: BERNARD GOLDBACH

Vrijdag 21 april 2017, 18.00 uur

DIOR AND I

FILMVERTONING MET DINER

Fragment

58

Datum: Vrijdag 21 april 2017
Aanvang film: 20.00 uur
Vooraf: Vóór het concert is het restaurant Linnaeus om 18.00 uur geopend voor een speciaal samengesteld driegangendiner. Reserveren noodzakelijk, tel. 0317 467736
Toegangsprijs: €35.00 p.p. excl. dranken voor het arrangement €5.00 p.p. voor losse toegang tot de film
Locatie: Beeldengalerij Het Depot, Arboretumlaan 4, Wageningen

Aanmelden via de website van Het Depot. Daar kunt u ook zien of er nog plaatsen beschikbaar zijn.

De film zal geïntroduceerd worden door Dandyano Zentveld

De modewereld is altijd een milieu met twee gezichten geweest. Enerzijds de

prachtige kleuren, designs die meer naar kunst neigen dan kleding, de esthetische waarde die sommige collecties van toen en nu herbergen en de bevroren, geniale ontwerpers die dit alles mogelijk maken. Aan de andere kant het oppervlakkige wereldje van modellen, het westerse ideaalbeeld van hoe mensen eruit horen te zien, en de duistere industrie die kinderarbeid heet. Toch zijn we al een hele poos in de ban van hetgeen we voorgeschoteld krijgen door de grote modehuizen van weleer. En die van nu.

Als je een synopsis leest van Frédéric Tchengs documentaire, lijkt het alsof alles draait om de genialiteit van Raf Simons – de door het modehuis ingehuurd topman die het merk van nieuw elan moet voorzien. In de uitvoering is dit echter een film over de vele handen en knappe koppen die nodig zijn om Simons’ individualistische visie tot uitvoer te brengen. In essentie is dat precies waar het modehuis Christian Dior altijd bekend om heeft gestaan. Zelfs zij die niets met mode of haute cou-

ture hebben kennen de naam. Christian Dior begon zijn mode imperium in 1947, en groeide al snel uit tot een van de grootste in zijn tijd. Hoewel Dior zelf in 1957 al overleed (slechts 10 jaar na het oprichten van zijn modehuis) bleef het merk een vooraanstaand vaandeldrager, dat zowel bekend staat om innovatieve, klassieke designs als om de controversie. Een van Simons’ voorgangers, John Galliano, werd in 2011 ontslagen nadat een geluidsopname met daarop anti-semitische opvattingen van hem aan de oppervlakte kwam.

Dior and I is geen openbarende schets vol onthullende details van achter de schermen. Tcheng, eerder verantwoordelijk voor style-doc *Diana Vreeland: The Eye Has To Travel*, lijkt vooral verleid te worden door de exclusieve wereld waarin hij is beland, en portretteert die allure met flair. Dat Tcheng een ‘all acces no restrictions’ pasje heeft vanaf Simons’ eerste dag bij Dior tot aan de uiteindelijke expositie is hierin van grote waarde. Het voelt bijna voyeuristisch hoe dicht jij als kijker over Tchengs schou-

der meekijkt. Het verhaal wordt gestuurd door een race-tegen-de-klok gegeven; kan Simons in twee maanden tijd een jaw-dropping show op de mat leggen, waar de norm eigenlijk vier maanden is?

Door de relatief korte duur van de film en de wijze van montage ervaar jij als kijker eenzelfde soort druk als die waar Simons en zijn medewerkers onder moeten presteren. Eén scene is vooral kenmerkend voor deze spanning, waarbij een van de belangrijkste jurken van de collectie in een kapotte lift vast komt te zitten. Echter zijn na alle haute couture, onmogelijk hoge hakken, en de strubbelingen die Simons naar zijn einddoel ervaart, de mensen in

het atelier het echte kloppende hart van de film (en het modehuis zelf). Een groot gedeelte speelt zich af in het atelier van Dior in Parijs, waar een combinatie van stagiaires, oud gedienden, en ingehuurde last minute menselijke naaimachines Simons’ visie tot de tastbare collectie verwerkt. Hier vervalt alle glamour die aan de buitenkant te zien is, en wordt duidelijk hoe hard het werken is aan de binnenkant van een modehuis.

Bij de grote climax aan het einde van de film komt dan de beloning: alle inspanningen, het nachtenlang doorhalen, uitgekaf-ferd worden door Raf Simons; het was het allemaal meer dan waard. De medewerkers

van het atelier aanschouwen met tranen in hun ogen de collectie waar zij ziel en zaligheid in hebben gestopt, en in combinatie met de werkelijk fantastische omgeving van een Frans herenhuis dat is omgetoverd tot catwalk, is het moeilijk om zelf niet ook een traan te laten – puur om de ontlasting en schoonheid van het geheel. *Dior and I* is een visueel kunststukje, een Franse delicatessen binnen style-doc cinema, en geeft de kijker een realistische, maar wonderlijke, blik in de wereld van haute couture.

Dandyano Zentveld
deze recensie verscheen eerder op cine.nl

Fragment

59

Recept *Jas aan, hoed op!*

Nog niet zolang geleden was het dragen van een hoed erg in de mode. Men groette elkaar door de (deuk)hoed even op te tillen. Een mooi gebaar, wat ik nog ken van mijn vader! Plechtig ook. Deze hoed werd meestal gedragen in combinatie met een lange jas – denk aan Humphrey Bogart in de film Casablanca. Eind jaren 50 raakte dit weer uit de mode. En nu, in de tijd van de petjes en bandana's, kunnen we de hoed van een grote paddenstoel gebruiken om te vullen met allerlei fijne ingredienten.

De groenten van het seizoen trekken we een jas aan in de vorm van een tempurabeslag: een feestelijke lunch voor 4 personen!

JAS AAN!

VOOR DIT RECEPT IS NODIG:

- groenten van het seizoen bijvoorbeeld bospeen, bosbiet en mei-raapjes.
- 4 middelgrote bosbieten
- 8 bospenen
- 4 mei-raapjes
- 2 koppen kikkererwtenmeel
- 1 kop ijskoud water
- peper en zout
- maisolie of zonnebloemolie om te frituren

BEREIDINGSWIJZE

De groenten schoonmaken en eventueel schillen. Afhankelijk van de grootte de groenten 15 tot 30 minuten stomen. De bieten zullen iets langer nodig hebben dan de bospenen. Koken mag ook. De groenten mogen beetbaar zijn.

Dan de groenten in grove “frietten” snijden en goed droogdeppen met keukenpapier of een theedoek. Zeef twee koppen kikkererwtenmeel in een kom. Voeg een snuf zout en wat peper toe. Voeg geleidelijk een kop ijskoud koolzuurhoudend water toe en roer tot een glad beslag. Laat het beslag even rusten en verhit de olie tot 180 graden. Dompel de groentefrietten in het beslag en frituur in kleine hoeveelheden tot ze goudbruin zijn. Laat even uitlekken op keukenpapier. Eventueel in een schaal met bakpapier warm houden in een matig warme oven.

HOED OP!

VOOR DIT RECEPT IS NODIG:

- 4 grote portobello's
- 2 kleine rode uien
- 2 tenen knoflook
- 1 klein rood pepertje
- 4 volle eetlepels gekookte rijst (meer of minder, al naar gelang de grootte van de hoed)
- 200 gram zachte geitenkaas
- 2 eetlepels olijfolie
- 2 eetlepels balsamicoazijn
- mespunt peper en zout
- 2 lente-uitjes

Borstel de vier portobello's zo nodig schoon en verwijder de steel, met eventueel een manchete of kraag, voorzichtig met een scherp mesje zo dicht mogelijk bij de hoed.

Roer met een kleine garde de olijfolie met balsamicoazijn, peper en zout goed door. Smeer dit mengsel met een kwastje in de binnenkanten van de portobello's, laat het intrekken en bak ze heel kort, een paar minuten maar, in een hete oven op 180 graden. Zet de hoeden even apart. De uien, knoflook en rode peper fijnsnijden en kort op een hoog vuur fruiten in olijfolie. De voorgekookte rijst erdoor mengen en op smaak brengen met zout en peper. De hoeden vullen met dit mengsel en vervolgens de zachte geitenkaas erover verdelen. De hoeden gaan opnieuw de oven in tot de kaas een beetje gesmolten is en hier en daar een lichtbruine kleur heeft gekregen. Serveren met de fijngesneden lente-uitjes en de groenten met de jas aan. En met geurige jasmijnthee!

Andette van der Leest

KINDERATELIER VILLA VLEERMUIS

Educatie is onderdeel van de activiteiten van Beeldengalerij Het Depot. De grote beeldencollectie van Het Depot, die ook nog aangeraakt mag worden, biedt unieke mogelijkheden voor het organiseren van diverse educatieve activiteiten.

In Kinderatelier Villa Vleermuis kunnen leerlingen uit de bovenbouw van het basisonderwijs terecht voor een interessant programma. In dit kleurrijke gebouw, met alle voorzieningen voor een leerzame

middag, spreken de kinderen met creatieve opdrachten hun verbeeldingskracht aan en leren ze actief reflecteren op beeldhouwkunst.

Naast het ontvangen van basisschoolklassen in Villa Vleermuis openen we ook steeds meer onze deuren voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs. Zo worden scholieren nu al via het schoolvak culturele en kunstzinnige vorming (ckv) vaak op pad gestuurd om de beeldengalerij

te bezoeken. We zien er naar uit om in 2017 nog meer educatieve activiteiten te ontplooien binnen de verschillende onderdelen van Beeldengalerij Het Depot!

Voor meer informatie over educatie binnen Beeldengalerij Het Depot kunt u terecht op onze website. Voor alle groepsbezoeken dient vooraf een afspraak gemaakt te worden.

Vier het Leven!

Afgelopen zomer genoot op 28 juli een groep ouderen van een rondleiding door Het Depot. Via Stichting Vier het Leven hadden zij zich aangemeld voor een bezoek aan de beeldengalerij. Vier het Leven biedt ouderen die niet vaak meer de deur uit komen de kans om toch culturele uitstapjes te maken.

In De Gelderlander verscheen een dag later een stukje over het bezoek onder de titel "Vier het leven... Depot schot in de roos". Zoals in het artikel werd genoemd genoot ook een blinde bewoonster van Het Schild in Wolfheze van het bezoek aan de beeldengalerij: "Met mijn handen ja. Hier mag je de beelden aanraken zodat ik mij er toch een voorstelling van kan maken."

Vier het Leven biedt een compleet arrangement aan: men wordt thuis opgehaald door een vrijwillige gastheer of gastvrouw om vervolgens met andere ouderen te genieten van een bezoek aan bijvoorbeeld museum of theater – of dus een beeldengalerij. Na afloop wordt men ook weer thuisgebracht.

Beeldengalerij Het Depot biedt graag een omgeving waarin alle bezoekers in alle rust van onze beelden kunnen genieten. Rondleidingen voor blinden, slechtzienden en/of rolstoelgebruikers zijn zowel individueel als in groepjes van maximaal 4 personen mogelijk. Per persoon is één begeleider en/of blindengeleidehond toegestaan. De kosten bedragen € 5,00 per persoon. Reserveren voor een rondleiding of groepsbezoek per telefoon of e-mail is noodzakelijk.

Op een herfstige dag in het najaar van 2016 lopen er twee speciale gasten mee met de rondleiding door Arboretum De Dreijen die tuinman Marius van de Weerd tweewekelijks verzorgt. Het zijn de buurtbewoners Ruurd Overeem en Wim Bosch, die in de kerstperiode surveillant zijn in het arboretum. Dit keer hoeven zij geen kwajongens te berispen over voortijdig afgestoken vuurwerk of zich te bekommeren om een vernieling of achtergelaten vuilnis.

Arboretum De Dreijen: een beetje onze achtertuin

WIM BOSCH EN RUURD OVEREEM

Door Assia Vermeulen
Marius van de Weerd neemt zijn groep wandelaars mee vanuit de hal van de beeldengalerij. Zo’n twaalf geïnteresseerden zullen anderhalf uur lang geboeid naar zijn verhalen luisteren en met hem in gesprek gaan. Van de Weerd is sinds 1985 werkzaam als tuinman op De Dreijen.

“Het arboretum is ontworpen door tuin-architect Leonard Springer in de Engelse landschapsstijl”, vertelt Van de Weerd. “Opdrachtgever De Rijkstuinbouwschool trok daarvoor bepaald niet de eerste de beste aan. Het kronkelende padenplan ligt er voor een groot deel nog net zo bij als in het ontwerp.”

Marius van de Weerd heeft meteen bij het binnengaan in de tuin een vraag aan de groep. Zijn de leeftijd en hoogte van de Mammoetboom bij de ingang te schatten? De antwoorden lopen ver uiteen; de boom blijkt 120 jaar oud en 30,4 meter hoog te zijn. Vervolgens leidt Van de Weerd de tuinliefhebbers rond door De Dreijen en vertelt meer over de ontstaansgeschiedenis. Naast Springer ontwierp de conservatrice van het herbarium, Louise Baas Becking, een deel van de tuin. Haar ontwerp is streng symmetrisch en het borstbeeld van Linnaeus lijkt er goedkeurend op uit te kijken. “Het is voor zover bekend het enige ontwerp van haar dat ooit is uitgevoerd.” “In en rondom Wageningen zijn drie typen

bodem aanwezig”, legt Van de Weerd uit. “Zand, veen en klei. Dat was de reden voor de vestiging van De Rijkstuinbouwschool hier. Het arboretum, dat bomentuin betekent, diende als lesmateriaal. De studenten kregen onderricht in de tuin, maar er werd ook materiaal meegenomen om te bestuderen in de practicumzalen. De Rijkstuinbouwschool werd uiteindelijk Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR) en is nu gevestigd op een campus tussen Wageningen en Bennekom. Het arboretum De Dreijen is nu particulier bezit.”

Van de Weerd beschikt over een grote kennis van de natuur, maar staat ook stil bij de zonnewijzer van de beeldhouwer

Joost Barbiers. Als hij de werking van het kunstwerk uitlegt, de lengte van de schaduw die de zon veroorzaakt geeft de tijd van het jaar aan, gaat hij er even in staan. Het is iets dat alle wandelaars is toegestaan. Bosch en Overeem lopen zichtbaar te genieten. “Wat past de tuin mooi bij de kunst”, zegt Bosch. “Het is een schilderij van vormen en kleuren”, voegt Overeem toe. “De afwisseling van loof- en naaldbomen is zo mooi van compositie.”

De wandeling gaat verder door het onlangs aangelegde pinetum, langs de vijver en daarna steken we de weg over naar Hinkeloord. Vanwege een plotselinge hevige regenbui beperken we ons voornamelijk

tot het prachtige uitzicht over De Rijn en uiterwaarden, vanonder paraplu’s.

KERSTPERIODE
De speciale gasten Wim Bosch en Ruurd Overeem zijn buurmannen aan de Jan Kopsweg die regelmatig samen wandelen. Het feit dat zij nu voor de derde winter surveillant zijn op De Dreijen vindt zijn oorsprong in de jaren 60.

“Al vanaf 1968, toen ik met mijn studie Tuinbouwplantenteelt begon, kwam ik in het arboretum De Dreijen”, vertelt Bosch. “De achtergrond voor deze studiekeuze komt voort uit mijn familiegeschiedenis, mijn grootouders waren bollenkwekers in

West-Friesland, en uit mijn interesse in het groen, in het bijzonder de bomen én de natuur.” Bosch koos voor Tuinbouwplantenteelt vanwege de invalshoek van de natuur, “Laten gaan wat vanzelf gaat”, maar ook vanuit de tuinbouwkant, “Het naar je hand zetten van de natuur, het kweken en veredelen.” Bosch koos voor het bijvak Tuin- en landschapsarchitectuur. “De oprichter van die studierichting, professor Bijhouwer, kwam zelf voort uit de richting Tuinbouwplantenteelt”, herinnert Bosch zich. “Sortimentskennis was hierbij heel belangrijk. We maakten kennis met 700 bomen en struiken die voor een groot deel in arboretum De Dreijen en op Hinkeloord te vinden waren.”

Als student zat Bosch in de collegezaal en hij werkte als student-assistent in de practicumzaal van het huidige Depot. Hij volgde ook college in het gebouw met de klok, zoals dat genoemd wordt vanwege het grote uurwerk op de gevel, aan de Generaal Foulkesweg. Hij volgde er onder andere plantensystematiek en vegetatiekunde. Na zijn afstuderen was Bosch werkzaam bij Staatsbosbeheer als landschapsconsulent en gaf hij leiding aan het onderzoek voor de boomteelt en het stedelijk groen op het Proefstation in Boskoop. Hinkeloord kreeg in 2000 alle aandacht van Bosch toen de collectie van de bijzondere bomen op haar dendrologische waarde getoetst moest worden voor een bestemmingsplanwijziging. In die tijd kwam hij daar tuinman Albert Zweers tegen, de huidige hoofdtuinman van de beide botanische tuinen. Bosch en Zweers spreken elkaar nog geregeld over wat hen verbindt, de liefde voor de bomen en de natuur. Bosch roemt Loek Dijkman, die met zijn stichting Utopa De Dreijen voor verval behoeftte. ‘Hij heeft er voor gezorgd dat dit cultureel erfgoed met veel natuur wordt bewaard’.

BOTANISEREN

Ruurd Overeem deelt met Wim Bosch de interesse in natuur en tuinen. ‘Mijn ouders

zaten beiden in het onderwijs’ vertelt hij. ‘We hadden thuis gebonden jaargangen van het tijdschrift ‘De levende Natuur’ van Heimans en Thijssse. Mijn ouders hadden belangstelling voor flora en fauna en zo kwam het dat ik al jong op beperkte schaal aan het botaniseren sloeg. Maar veldbio-loog ben ik niet geworden, maar iets dat daar best op lijkt: jurist’ lacht hij. ‘Wim Bosch spant zich tijdens onze wekelijkse wandeling in om mijn dendrologische kennis nog wat op peil te brengen’. Ruurd Overeem woont pas vier jaar in Wageningen. ‘Twee van onze kinderen studeerden hier en zij namen ons mee op wandelingen langs het Bergpad en de twee arboreta’ vertelt hij. Pas na zijn werk-zame leven als jurist ging hij hier wonen. ‘En op een goede locatie, zo vlak bij De Dreijen’, benadrukt hij. Bosch vult aan ‘We beschouwen deze plek een beetje als onze achtertuin’. De surveillance in De Dreijen vindt plaats in de kerstperiode, als de beeldengalerij gesloten is voor publiek. Voor deze vrijwilligersfunctie hadden beide heren eerst een intakegesprek met locatiemanager Toos Rutten. Na de snelle wederzijdse instem-ming bedongen de heren een surveillan-cehesje, zodat duidelijk zou zijn dat ze in functie zijn als ze met publiek in gesprek raken. Een greep uit de problemen die

ze in die tijd meemaakten: mensen die fiet-sen door de tuin, daar roken en drinken, vuilnis achterlaten en vuurwerk afsteken . Voor de mogelijkheid van diefstal werden Bosch en Overeem gewaarschuwd, maar dat maakten ze gelukkig niet mee.

OOK KUNSTLIEFHEBBERS

Gedurende de rest van het jaar zijn de heren ook actief in Wageningen. Wim Bosch moest vanwege rugklachten stop-pen met zijn activiteiten voor ‘t Gilde en het IVN, maar is nog lid van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereni-ging (KNNV), vereniging voor veldbiologie, met zijn vele natuurwerkgroepen zoals de plantenwerkgroep en de vogelwerkgroep. Hij gaf ook cursussen over coniferen en winterkenmerken van bomen. Voor het determinatiemateriaal kon hij altijd een beroep doen op Albert Zweers voor Hinkeloord en Marius van de Weerd voor het Dreijenarboretum. Ook telde hij de vogels in beide tuinen en controleert de nestkasten.

Bij de laatste activiteit was ook Ruurd Overeem behulpzaam. Overeem is bo-vendien vrijwilliger in Belmonte. ‘Basaal tuinwerk hoor’ zegt hij bescheiden. Dit arboretum was onderdeel van de Uni-versiteit, maar vanwege een tekort aan financiële middelen zijn daar slechts

twee tuinmannen in dienst en worden de overige taken door vrijwilligers vervuld. De universiteit maakt nu deel uit van het bestuur van de Stichting Belmonte, net als het Geldersch landschap. Overeem roemt de ruige schoonheid van Belmonte, maar zegt dat Hinkeloord en De Dreijen in sommige opzichten superieur zijn. ‘Daar zou best wat meer promotie voor mogen zijn. In Belmonte is de filosofie dat de natuur enige speelruimte moet hebben. We werken er iedere dinsdag met vijftien vrijwilligers in een tuin die drie tot vier maal groter is dan De Dreijen. Belmonte trekt naar schatting op jaarbasis 80.000 bezoekers. In vergelijking daarmee is het vooral in park Hinkeloord meestal erg rustig, maar de verstilde sfeer is ander-zijds bepaald ook een pre. Maar ik gun Hinkeloord veel meer bezoekers’ vervolgt hij. ‘Eigenlijk zouden bezoekers van Het Depot daar moeten beginnen en dan pas naar de hoofdlocatie gaan. Nu laten ze Hinkeloord vaak schieten door tijdgebrek’. Overeem roemt de villa ook omdat hij een bewonderaar is van het werk van Eja Siepman van den Berg. ‘Ik zou iedereen

willen aanraden vooral villa Hinkeloord te bezoeken en dan ook de video te bekijken die op de bovenste verdieping van de beeldengalerij wordt gedraaid. Eja Siepman van den Berg legt daarin uit wat zij met haar werk beoogt: de vergankelijke schoonheid van de menselijke torso vast te leggen. Dat lukt naar mijn gevoel trou-wens wonderwel’. Bosch heeft een voorkeur voor het werk van Andreas Hetfeld. ‘En dan speciaal voor het werk Levensboom, de zwangere vrouw die geworteld is in de aarde. Hier komt de verbondenheid met de natuur, de bron van leven, prachtig tot uiting’.

FLYER

Terugblikkend op de middag willen Bosch en Overeem nog wel iets kwijt. Wim Bosch noemt het hoge niveau van de tuin. ‘Het is perfect. De druk op de tuinmannen is enorm, ze doen dit met z’n vijven. Ik maak ze graag een groot compliment, ze moeten er hard aan trekken’. Ruurd Overeem heeft een suggestie. ‘Het zou interessant zijn voor wandelaars het verhaal van Marius samen te vatten in een flyer, die aan de

ingang van de tuin verkrijgbaar zou zijn. Informatie omtrent de twee ontwerpers van de tuin, hun verschillende opvattin-gen, Leonard Springer als voorstander van kronkelpaadjes en de voorkeur van Louise Baas Becking voor symmetrische vormen, maar bijvoorbeeld ook tips omtrent de namen en situering van de ongeveer 18 monumentale bomen. Hoe meer je weet, hoe meer je ook ziet’.

Rondwandelingen in Arboretum De Dreijen door Marius van de Weerd zijn op de donderdagen in de even weken van het jaar te boeken en vinden plaats van 13.30 tot 15.00 uur. De kosten bedragen € 5,- per persoon.

Gertjan Evenhuis, Caput

AANDACHT VOOR ALLE TEGENSTRIJDIGHEDEN

HET MATERIAAL VOOR HET BEELD CAPUT, DIABAS, IS EEN BROSSERE STEENSOORT, DITMAAL UIT DE OMGEVING VAN DILLENBURG IN DUITSLAND. HET WAS NIET ZOZEER EEN STEENGROEVE MAAR EEN AFGEGRAVEN BERG IN DIE STREEK, EN HET WAS NIET ZO EENVOUDIG OM DE GOEDE BROKKEN DIABAS, ZONDER SCHEUREN, TE VINDEN. ER WERD 5000KG MATERIAAL NAAR NEDERLAND GEBRACHT; UITEINDELIJK IS ER ONGEVEER 4000KG AFGEZAAGD EN AFGEHAKT.

IN HET BEELD CAPUT ONTBREEKT HET HOOFD. DE FIGUUR WIL ZIJN HOOFD OP ZIJN HANDEN LATEN RUSTEN. HIJ LAAT EEN LEEGTE IN ZIJN HANDEN ACHTER. EEN LEEGTE DIE GEEN LEEGTE IS, INTEGENDDEEL: HET ZIJN GEDACHTEN, OVERDENKINGEN. IN ONS HOOFD KOMEN ALLE WAARNEMINGEN EN WAARDEN SAMEN. IN ONS HOOFD ZETELT HET 'ZIJN'. HIER ZIT GEEN MIDDELEEUESE MONNIK AAN ZIJN SCHRIJFTAFEL MAAR GERTJAN EVENHUIS DIE AANDACHT VRAAGT VOOR ALLE TEGENSTRIJDIGHEDEN IN DE WERELD. DIE DE KIJKER OPROEPT STIL TE STAAN BIJ WAT WE DOEN, STIL TE STAAN BIJ DE ZIN VAN DIT LEVEN.

Gertjan Evenhuis, Caput
2011, Hessischer Olivin Diabas, staal, 317 cm

@MOSJE_KIJKT

@SUZANDERKSEN

@HANAKOOS

@KERELT

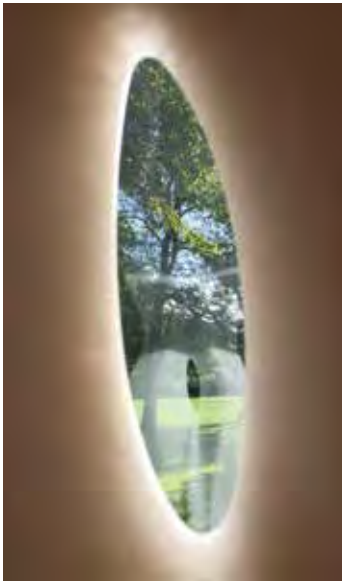
@ANNAHOFSTRA_

@MANSVOOSTERHOUT

HET DEPOT, GEZIEN DOOR BEZOEKERS

IN BEELDENGALERIJ HET DEPOT VALT ALTIJD VEEL TE ZIEN; DAT NODIGT UIT TOT HET MAKEN VAN MOOIE FOTO'S. BEZOEKERS VAN DE BEELDENGALERIJ DEELDEN DE VOLGENDE FOTO'S OP INSTAGRAM, EN WIJ DELEN ZE GRAAG MET U! HEEFT U ZELF OOK EEN MOOIE FOTO GEMAAKT IN HET DEPOT? TAG DE FOTO DAN OP INSTAGRAM MET LOCATIE HET DEPOT, OF STUUR DE FOTO NAAR BEELDENGALERIJ@HETDEPOT.NL

@JOOSTVANMEETEREN

NIEUWS UIT DE WINKEL

van Beeldengalerij Het Depot

FASHION DESIGNERS A-Z
DIVERSE AUTEURS
UITGEVER TASCHEN
€ 49,99

In de winkel van Beeldengalerij Het Depot vindt u, naast onze eigen uitgaven, tal van boeken en artikelen over de onderwerpen kunst, natuur en koken. Vanwege de thematentoonstelling Modebeeld is een aantal bijzondere boeken ingekocht over dit onderwerp.

Aansluitend bij de aandacht voor Arboretum De Dreijen in het gesprek met Ruurd Overeem en Wim Bosch in deze Fragment, zijn ook bijzondere boeken over natuur en natuurbeleving beschikbaar.

ASSIA VERMEULEN

FASHION DESIGNERS A-Z

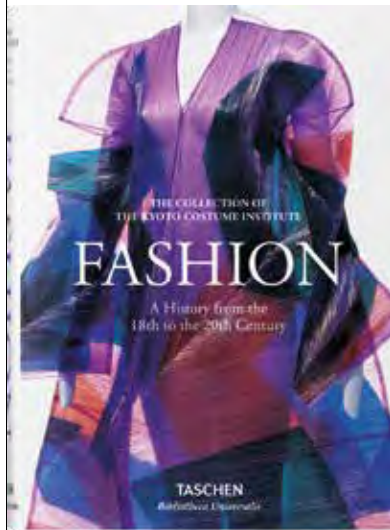
Fashion Designers A-Z bevat de topstukken uit de collectie van het Museum at the Fashion Institute of Technology (MFIT). Topontwerpers uit de 20ste en 21ste eeuw worden in dit overzichtswerk geïntroduceerd door middel van een korte biografie, waarna hun beroemdste werken worden getoond en beschreven. In dit boek zijn kledingstukken opgenomen van onder anderen Giorgio Armani, Manolo Blahnik, Pierre Cardin, Christian Dior, Calvin Klein, Stella McCartney, Prada en Versace. Het overzichtsboek laat oogstrelende extravagante mode zien, maar ook fraaie draagbare kleding.

FASHION: A HISTORY FROM THE 18TH TO THE 20TH CENTURY

Fashion: A history from the 18th to the 20th century laat de modecollectie van het Kyoto Costume Institute zien. Drie eeuwen dames- en herenmode is afgebeeld in dit naslagwerk, dat ook alle informatie geeft over de periode en gebruikte materialen. Mode definieert mensen, aldus de samenstellers. Het is een middel voor hen zich te onderscheiden, maar ook om maatschappelijke positie mee aan te geven. Naast kleding toont dit boek ook een groot aantal modeaccessoires als hoeden en waaiers, ondergoed en schoenen.

20TH CENTURY FASHION

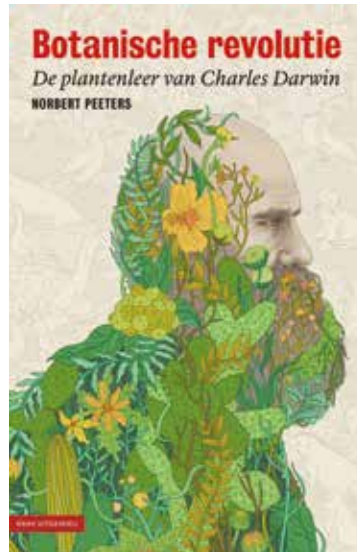
20th Century Fashion opent met een citaat van Mark Twain: "Clothes make the man. Naked people have little or no influence on society." Dit boek laat door middel van fotografie en reclametekeningen zien hoe mensen zich wilden presenteren in de vorige eeuw. Een handige tijdsbalk laat zien welke trends elkaar opvolgden: van de Belle Epoque via de Hippiemode tot en met de Hiphoptijd en van de couture tot de massa-productie. Rolmodellen als Audrey Hepburn met haar 'little black dress', Catherine Deneuve in de reclame voor Chanel 5, de bh van Madonna uit haar Blonde Ambition tour en de schoenen van Sarah Jessica Parker uit Sex and the City passeren de revue. Het boek is een feest van herkenning voor iedereen die de mode volgde en geeft een prachtig tijdsbeeld.

FASHION: A HISTORY FROM THE
18TH TO THE 20TH CENTURY
DIVERSE AUTEURS
UITGEVER TASCHEN
€ 14,99

VINTAGE MODE
NICKY ALBRECHTSEN
UITGEVER LIBRERO
€ 39,95

BOTANISCHE REVOLUTIE
- DE PLANTENLEER VAN
CHARLES DARWIN
N.G.J. PEETERS
UITGEVER KNNV
€ 24,95

VINTAGE MODE

Vintage staat voor een kledingstijl die niet begrensd wordt door een bepaalde periode, modetrend of ontwerper. Het omvat alle stijlen uit voorbije jaren die nog steeds worden gedragen, gewoon omdat ze mooi zijn. De spannendste, mooiste en vooral meest draagbare items uit voorbije rages, trends of cruciale periodes vallen onder deze noemer. Ze vallen op door hun vakmanschap, maar ook doordat ze uniek zijn en daarmee een moderne outfit speciaal maken. Een vintage-liefhebber heeft daar vaak een lange speurtocht voor over. "Fashion is vluchtig, stijl is tijdloos", in de woorden van Yves Saint Laurent. Het naslagwerk *Vintage Mode* laat mode van de jaren 20 tot 80 uit de vorige eeuw zien en bevat ruim 1300 afbeeldingen.

WANDELBOEKJE VOOR NATUURVRIENDEN

In 1900 verscheen de eerste druk van het *Wandelboekje voor natuurvrienden* van de natuurvorsers Eli Heimans (1861-1914) en Jac. P. Thijsse (1865-1945). Een boekje "om erop uit te trekken en met open oogen rond te zien in de natuur." Nu, ruim een eeuw later, hebben 40 prominente bestuurders van natuurbeschermingsorganisaties (waaronder Staatsbosbeheer, De Vlinderstichting en Natuurmonumenten) zich door Thijsse en Heimans laten inspireren om hun favoriete wandeling te presenteren. Publicist en wandelaar Wim Huijser verzamelde deze wandelingen in dit *Wandelboekje voor natuurvrienden*. Naast beschrijvingen van wandelingen door natuurgebieden bevat dit boekje topografische kaarten en foto's. Ook zijn citaten en tekeningen uit de eerste druk van het boek van Thijsse en Heimans opgenomen. En net als bij de eerste uitgave heeft dit wandelboekje afgeronde hoekjes, zodat het gemakkelijker in een jaszak past.

BOTANISCHE REVOLUTIE

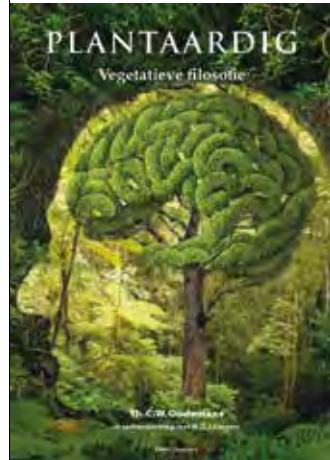
De bioloog Charles Darwin is vooral beroemd geworden door zijn boek *On the Origin of Species* uit 1859, waarin hij de evolutietheorie uiteenzet. Minder bekend is het botanische werk dat Darwin als plantkundige publiceerde en waarmee hij een ware revolutie teweegbracht in onze kijk op planten. In *Botanische revolutie - De plantenleer van Charles Darwin* geeft botanisch filosoof Norbert Peeters een bijzondere bloemlezing van de botanische inzichten en ontdekkingen van Darwin. Ook laat hij zien hoe Darwins botanische bevindingen tot op de dag van vandaag hun sporen nalaten in onze plantenbiologie.

PLANTAARDIG - VEGETATIEVE FILOSOFIE

U ziet uzelf graag als iemand die zelf nadenkt, informatie verzamelt en beslissingen neemt. U erkent wel dat u bepaald wordt door drijven en genen, maar dan toch in mindere mate dan dieren. Laat staan planten en bomen. Zij kunnen niet bewegen, niet denken, nemen geen beslissingen en werken niet samen, zoals hogere organismen. Dacht u. In *Plantaardig - Vegetatieve filosofie*, dat in 2015 genomineerd werd voor de Jan Wolkersprijs voor het beste Nederlandse natuurboek, zet filosoof Th.C.W. Oudemans dit uitgangspunt op zijn kop aan de hand van ideeën van filosofen, recente wetenschappelijk inzichten en eigen waarneming. Planten en bomen blijken wel degelijk intelligent te zijn. Ze manipuleren, bedriegen, belonen, streven en werken samen. Deze verbazingwekkende inzichten zeggen ook iets over de mens: u bent plantaardiger dan u wellicht denkt.

WANDELBOEKJE VAN
NATUURVRIENDEN
SAMENSTELLING: W. HUIJSER
UITGEVER BLAUWDruk
€ 19,90.

PLANTAARDIG - VEGETATIEVE
FILOSOFIE
TH.C.W. OUDEMANS I.S.M.
N.G.J. PEETERS
UITGEVER KNNV
€ 24,95

20TH CENTURY FASHION
DIVERSE AUTEURS
UITGEVER TASCHEN
€ 14,99

CHARLOTTE DOROTHÉE BARONES VAN PALLANDT

DE TORS

CHARLOTTE DOROTHÉE BARONES VAN PALLANDT WERD OP 24 SEPTEMBER 1898 IN ARNHEM GEBOREN EN OVERLEED OP 30 JULI 1997 IN NOORDWIJK. NA EEN KORT HUWELIJK (VAN 1919 TOT 1924), ZE WOONDE TOEN IN BERN IN ZWITSERLAND, WERD CHARLOTTE VOLTIJDS BEELDEND KUNSTENAAR. ZE VERTROK IN 1923 NAAR LAUSANNE EN EEN PAAR JAAR LATER (IN 1926) VERTROK ZE SAMEN MET EEN VRIEND NAAR PARIJS. DIE STAD ZOU HAAR TWEEDE HUIS WORDEN.

Dat was in die tijd totaal ongebruikelijk en ‘not done’. Kunst beoefenen als vrijetijdsbesteding was in adellijke kringen niet ongewoon, maar om het beroep van beeldhouwer uit te oefenen was een andere zaak.

In Parijs studeerde zij aan de Académie Lhote, die onder leiding stond van de kubistische schilder André Lhote. Na een jaar stopte zij met die lessen en besloot zij beeldhouwer te willen worden. Terug in Den Haag ging ze werken in het atelier van de Belgische beeldhouwer Toon Dupuis.

In 1928 maakte ze een rondreis door Italië en ontmoette daar de beeldhouwers Albert Termote, Charles Despiau en Charles Malfray. Die reis was een bevestiging van haar keuze voor de beeldhouwkunst. In 1935 volgde ze in Parijs een jaar lang beeldhouwlessen aan de Académie Ranson onder leiding van Malfray. Charlotte van Pallandt zei later dat zij aan Malfray alles te danken had.

In 1930 maakte zij haar eerste meesterwerk: De Tors. Volgens Lambert Tegenbosch heeft Charlotte van Pallandt “met dit vroege beeld enkele tientallen jaren vooruitgegrepen op wat ze zou gaan

Charlotte van Pallandt, Tors
1930, brons, 83 x 45 x 27 cm

kunnen. De ongewone kwaliteit van de tors deed onlangs een jonge museum-directeur zeggen, toen die het beeld voor het eerst zag: ‘Voor deze tors mogen we wat mij aangaat het hele oeuvre van Arp vergeten.’ Een poëzie als Arp meestal al te nadrukkelijk beoogt, brengt Charlotte van Pallandt als bij toeval tot stand. Wat zij bedoelde, was een studiewerk. Het werd haar eerste meesterwerk.” De Tors werd op initiatief van Lambert Tegebosch pas in 1974 voor het eerst bij bronsgieterij Binder gegoten. (De Tors bevindt zich in de collectie van Beeldengalerij Het Depot, locatie Villa Hinkeloord.)

“De Tors, 1930, heeft geen stijl, hij is niet idealiserend, niet expressief, niet persoonlijk - hij is nietszeggend, maar volmaakt. Hij is een studie in de vorm, in die zin traditioneel academisch, maar geïnspireerd. De jonge beeldhouwster heeft zich welbewust helemaal overgegeven aan één bepaalde opgaaf: de imitatie van het model - wat het meer is geworden is geschenk.”

Charlotte van Pallandt was sinds 1930 lid van de Nederlandse Kring van Beeldhouwers. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog besloot ze terug te keren naar Nederland. Ze betrok een atelier in de Amsterdamse Zomerdijkstraat. Daar kwam ze in contact met collega-beeldhouwers zoals de Italiaanse Nederlander Fred Carasso, Cor Hund, Paul Grégoire en Piet Esser. Na de oorlog zou haar carrière eigenlijk pas beginnen. Een aantal jaren voor haar dood noemde Piet Esser haar “de laatste der grote Mohicanen”. Zeker in Nederland, maar volgens Esser ook in Europa, stond Charlotte van Pallandt als beeldhouwer op dat moment op eenzame hoogte. Dit betekent overigens niet dat haar carrière altijd even soepel is verlopen. Wellicht meer dan anderen heeft Van Pallandt haar positie in de beeldende kunst moeten bevechten.

De kwaliteit van haar werk staat buiten kijf, maar vanaf het begin van haar loopbaan tot aan haar dood in 1997, heeft zij in de

CHARLOTTE VAN PALLANDT EN EJA, 1980

gesloten wereld van haar atelier steeds haar eigen plan getrokken. Als “laatste der grote Mohicanen” heeft zij derhalve geen school afgemaakt.

Een van de weinige kunstenaars die vandaag de dag de traditie van Van Pallandt voortzet is Eja Siepman van den Berg. In 1978 was Eja Siepman van den Berg de eerste winnaar van de Charlotte van Pallandt-prijs. Peter Struycken, conceptueel kunstenaar en een goede vriend van Van Pallandt, omschreef haar werk als “kunst die zich voortdurend opnieuw door de zichtbare werkelijkheid, door de traditie van het kijken en het kunst-maken zelf, laat inspireren en op die manier zorgt voor een permanent veranderende kijk op de wereld.” Galeriehouder Lambert Tegenbosch, de Van Pallandt-kenner bij uitstek, komt tot een vergelijkbare conclusie: “De bijdrage van Van Pallandt is niet te vinden in het domein van het avantgardistisch vormonderzoek. Haar plaats is in een traditie die door een visionair individu te vernieuwen blijkt.”

OVER DE TORS

In 1929 plaatst Charlotte van Pallandt een advertentie om een vrouwelijk model te zoeken. Een Duits meisje van zeventien jaar beantwoordt aan haar ideaal van prille vrouwelijkheid. Een jaar lang poseert zij elke week.

DE DICHTER A. ROLAND HOLST MAAKTE EEN KWATRIJN OVER DE TORS:

“Zij weet hoe het moet, en weet ook wat zij doet;
maar omdat zij niet weet van overmoed,
staat, van nog boven haar verlicht bewustzijn,
haar sterkste werk in een geheime gloed.”

BRONNEN

P. Esser, In gesprek met Charlotte van Pallandt op een video door L. Wezelaar-Dobbelmann, Noordwijk/Amsterdam 1987.

Lambert Tegenbosch & Marian Koekoek, Charlotte van Pallandt, pagina 16-17. Waanders, Zwolle, 1994.

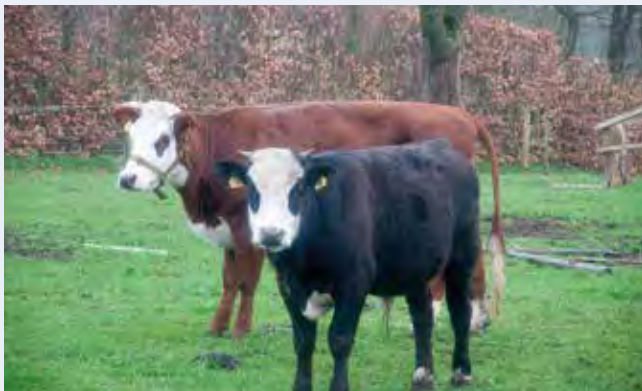
Feico Hoekstra, Uit: Biografisch Woordenboek Gelderland, deel 3, Bekende en onbekende mannen en vrouwen uit de Gelderse geschiedenis. Redactie: drs. C.A.M. Gietman (eindredactie), drs. R.M. Kemperink, dr. J.A.E. Kuys, E. Pelzers en drs. P van Wissing, W. Verloren Hilversum, 2002, pagina's 113-115.

In 1967, het laatste jaar van mijn academietijd, heb ik de Prix de Rome gewonnen. Dat was indertijd he-le-maal geen aanbeveling. Een groepje actie-voerende BKR-kunstenaars keerde zich tegen de Prix de Rome, want die vonden ze maar elitair.

Ik heb jarenlang verzwegen dat ik de Prix de Rome heb gewonnen. Nu eindelijk durf ik het weer te zeggen. In 1978 won ik de eerste Charlotte van Pallandt-prijs. Ik heb Charlotte naderhand goed leren kennen. Charlotte was een ongelooflijk mens. Ik heb veel bewondering voor haar.

Eja Siepman van den Berg

Veld en Beek is een bijzondere boerderij waar ruimte wordt geboden aan de natuur. Op de zolder woont een kerkuil, in de paardenstallen broedt de boerenwaluw. Van het vroege voorjaar tot in de herfst jubelen de leeuweriken boven de weide. Bloemenranden bieden een plaats aan nuttige insecten en muizen. Zo ontstaat er veel diversiteit en leven om de boerderij. Consumenten kunnen de producten van Veld en Beek met een eigen sleutel ophalen uit koelcellen in Wageningen, Bennekom, Renkum, Heelsum en Oosterbeek. Deze biologisch-dynamische boerderijproducten zijn: melk, yoghurt, karnemelk, kwark, kefir, boter, room, kaas, vlees, groente, roggebrood en weide-fris (fris-/sportdrink). Kijk voor meer informatie op www.veldenbeek.nl

Gulle Boter

Om tien uur is het koffietijd op boerderij Veld en Beek in Doorwerth. Plakken honingkoek worden besmeerd met een flinke laag boter. Medewerkers, stagiaires en vrijwilligers schuiven aan en pakken een kop koffie. Het is dinsdag. Vandaag wordt boter gemaakt en ik mag meekijken hoe dat in zijn werk gaat. Immers deze heerlijke boerenboter gebruiken wij in de keuken van ons restaurant Linnaeus.

Het is nu begin maart en de koeien lopen alweer in de wei. Marja Twigt merkt dat meteen bij het maken van de boter. “Vet reageert op het voedsel dat de koeien gegeten hebben”, aldus Marja, van huis uit microbioloog. Dertig jaar lang heeft zij zich bezig gehouden met zuivelonderzoek bij NIZO. Nu is ze niet alleen mede verantwoordelijk voor de boter, maar ook voor bereiding van kaas, yoghurt, kefir en kwark. Haar kennis over melkzuurbacteriën komt goed van pas. Op de boerderij is een zuivelruimte ingericht voor het verwerken van de eigen melk tot zuivelproducten. Daar draait nu een stalen karnton met 200 liter verzuurde melk. Marja houdt het proces nauwlettend in de gaten en controleert regelmatig de temperatuur van de substantie. In deze periode krijgen de koeien, Groninger Blaarkoppen, ook droogvoer. De karntemperatuur moet over een paar weken een stuk lager zijn wanneer de koeien alléén gras eten. Marja: “Het blijft mij intrigeren hoe de voeding doorwerkt bij het maken van boter. Of het voeren van restant aardappels nou een goed idee was afgelopen najaar bijvoorbeeld. Je merkt dat meteen aan de boter. Deze bleef bij kamertemperatuur hard. Zetmeel heeft direct invloed op de boter.”

Het maken van boter begint eigenlijk al op maandag, wanneer vierhonderd liter gepasteuriseerde melk wordt geënt met een bacterie. Deze moet een nacht incuberen. Zodra de PH waarde op 4,5 is, kan de ver-

zuurde melk gekarnd worden. Dit gebeurt in een speciale karnton waar een half uur lang de boel wordt gekarnd. Daardoor klonteren de vetbolletjes samen.

Draaien, koelen. Het proces luistert nauw. Twigt roept mij erbij: “Kijk, eerst zie je een maanlandschap en dan vormen er zich steeds meer vetbollen en dan gaat het samenklonteren.” Marja proeft de boter. Die is zacht en romig. Ze houdt in een logboek precies bij op welke temperatuur de melk wordt gekarnd en de boter wordt gewassen. “Het komt wel eens voor dat het gewoon ‘niet botert’; dan blijven we draaien en de temperatuur veranderen tot het wél lukt.”

Het jongvee staat op stal en begint te loeien wanneer één van de medewerkers aan komt wandelen. Zo’n veertig volwassen koeien zorgen elk voor 14 liter melk per dag. Er is bewust gekozen voor het oud-Hollandse ras Blaarkop. Ze zijn zowel geschikt voor de productie van melk als van vlees en passen erg goed in de biologische bedrijfsvoering. Het melkvee loopt in de kruidenrijke weilanden rond de boerderij en het vleesvee graast in verschillende natuurerreinen aan de Veluwezoom. De Groninger Blaarkop geeft melk met een hoger vet- en eiwitgehalte dan zwart-bonte koeien.

Na een half uur wordt karnemelk afgetapt en gaat naar een andere ketel. Marja:

“Over een maand hoef ik maar een kwartier te karnen. Ook dat heeft weer te maken met wat de koeien op dat moment eten.” Nadat de karnemelk is afgetapt, begin het wassen. Twee emmers koud water worden bij de ‘prille’ boter gevoegd en het draaien begint weer. Weer proeven. Wanneer het nog zuur smaakt, wordt nog een keer gewassen. “We wassen nooit méér dan twee keer”, benadrukt Marja. “We willen namelijk zo min mogelijk poespas. We doen alléén wat nodig is.” Dit is nog de traditionele manier van boter maken.

Boter is “gestold zonlicht [...] opgehoopt als goudgeel grind in de kom”, dichtte de Ier Seamus Heaney. En hij heeft gelijk, want melkvet is inderdaad “voor een deel zonne-energie, opgevangen door het gras op het weiland en door de koe herverpakt in verspreide, microscopisch kleine bolletjes”, schrijft Harold McGee in zijn boek *Over eten & koken*. Marja is even zo lyrisch over hun grasboter: “deze is altijd geliger en smeert lekker zacht.” Na het karnen wordt de boter in dezelfde ton droog geslagen. Dan gaat die in een bak om in de middag verpakt te worden. Zo’n tweehonderd pakjes boter van 250 gram per stuk worden wekelijks rechtstreeks geleverd aan de vaste consumentenkring. Wanneer ik opmerk dat de pakjes boter vaak wel méér wegen dan 250 gram, glimlacht Marja: “Inderdaad ben ik graag een beetje gul.”

Judith Smedes

Lezing vrijdag 19 mei 2017, 14.00 uur

MAAIKE FEITSMA

Een zoektocht naar de Nederlandse mode-identiteit

Datum: Vrijdag 19 mei 2017
Aanvang: 14.00 uur
Toegangsprijs: € 7,50
Locatie: Beeldengalerij Het Depot,
Arboretumlaan nr 4 in
Wageningen

Aanmelden via de website van Het Depot.
Daar kunt u ook zien of er nog plaatsen
beschikbaar zijn.

LEZING MAAIKE FEITSMA:
EEN ZOEKTOCHT NAAR
DE NEDERLANDSE MODE-
IDENTITEIT

In de media is er volop aandacht voor 'de
Nederlandse mode', maar is deze term
gezien ons modebewuste imago geen
contradictio in terminis? Want wat is er
dan zo typisch 'Nederlands' aan Neder-
landse mode? En bestaat de Nederlandse
mode-identiteit eigenlijk wel of zijn we
eerder 'mode-onbewust'?

Maaïke Feitsma (1982) studeerde kunst-
geschiedenis aan de Universiteit Leiden,
Fashion, Design & Strategy aan de
Hogeschool van de Kunsten Arnhem en
promoveerde aan de Radboud Universiteit
Nijmegen. In haar proefschrift *Nederland-
se mode? Een verkenning van mythevorming
en betekenissen* laat zij zien hoe de relatie
tussen Nederlanders en hun mode een rol
speelt in de constructie van de Nederland-
se identiteit.

Momenteel werkt Maaïke Feitsma als
docent en onderzoeker bij het Amsterdam
Fashion Institute (Hogeschool van Am-
sterdam) en de Arnhem Fashion Masters
(ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten).
Daarnaast maakt zij sinds 2008 deel uit
van de redactie van *Kostuum*, het jaarboek
van de Nederlandse Kostuumvereniging.

HENK SPREEUWENBERG

Solotentoonstelling 5 februari t/m 28 mei 2017
locatie Villa Hinkeloord

Het is mij niet duidelijk waarom ik in mijn jeugd ben gaan beeldhouwen. Wel was ik zo'n puber die altijd iets maakte, modelboten, zweefvliegtuigen en wonderlijk genoeg stoelen, en dat met veel inzet en uithoudingsvermogen.

Het eerste werk, ik zal 17 jaar geweest zijn, is een stokbeeldje uit een bezemsteel, met een religieuze referentie uit de naoorlogse tijd. Daarna is er steeds in tussenpozen uit hout gewerkt; eerst onder invloed van Picasso, later Moore, en elk object was eigenlijk een afgeronde fase, een onbewuste zoektocht in de beeldende kunst. De tussenpozen zijn afgebakende momenten tijdens mijn studie aan de HTS en aansluitend in 1968 aan de Academie voor Bouwkunst, waar de tijd volledig in beslag genomen werd door het werk overdag op architectenbureaus, en de studie architectuur in de avonden en weekeinden. Het onderwerp van mijn beelden is dan nog figuratief met een stileren als een verwijzing naar de figuratie. De stijl is altijd glad en strak. De figuratie is voorbehouden aan het beeldhouwwerk, en de abstractie aan de bouwkunst. Eerst na mijn afstuderen als architect in 1976 ontstond er tijd en fysieke ruimte voor werken in grotere formaten en in steen. Het fysieke werk hieraan is altijd een plezier gebleven.

Waar komen de beelden vandaan? Waarom deze beelden? Waarom deze architectuur, of deze vormgeving? Als je jong bent is er de wil om iets te maken, maar er is grote onzekerheid over vorm en uitdrukking. Ik heb hiervoor methoden gevonden bij Merleau Ponty (filosoof, 1908-1961). In zijn filosofie van de waarneming introduceert hij het begrip lichaam-subject. Lichaam en geest zijn

één, en de geest kan er op vertrouwen dat het lichaam de juiste waarneming doet, de juiste beslissing neemt door middel van een kritische reflectie. Het bewustzijn adviseert het lichaam en het lichaam neemt de beslissing. Dit vertrouwen is voor mij altijd sturend geweest en vertaalt zich voor mij in de tijd die nodig is voor het verwerken van waarnemingen en mijn voorkeur voor de traagheid van het beeldhouwen en de architectuur.

In 1981 maakte ik de “rug staand reliëf”, het eerste beeld dat een meer realistische uitwerking combineerde met een abstracte bewerking. Een sleutelstuk dat de kern van mijn werkwijze bevat. Het is een fragment van een rug, gevat in een blok, waarbij blok en rug elkaars aanvulling zijn en het geheel meer is dan een blok of een rug afzonderlijk.

Deze werkwijze is nog altijd het kenmerk van mijn werk. Hoewel een fragment, is het een geheel andere bewerking dan het fragment uit de 19de eeuw, dat een ontdekking is van de schoonheid van de beschadigde klassieken. Mijn werk is een zoeken naar die mathematische bewerking van een realistische figuur, die meerwaarde, spanning en verwondering toevoegt en ook een element van toevalligheid als oorzaak in zich heeft, echter mathematisch, anders dan de willekeur van de breuk.

Henk Spreeuwenberg, Rug, staand reliëf

1981, travertijn, 30 cm

Henk Spreeuwenberg, Buste V, 2012, marmer, 26 cm

Het is ook een zoeken naar de eenheid van het beeld in vorm en materiaal. Zo is natuursteen een blok, en is een afgietsel hol. Veel beelden zijn ontstaan als een blok, en zijn later afgegoten en hebben dan een bewerking ondergaan zodanig dat de binnenruimte een meerwaarde krijgt. Ook kan de bewerking een verschil zijn van een beweging waarbij alleen het gemeenschappelijke van die bewegingen overblijft. Het fragment van het lichaam heeft nooit een hoofd omdat de aandacht van het hoofd afleidt van het lichaam. Een torso is geen persoon maar een fragment van het lichaam, een fantasie ervan.

Ik ben altijd nieuwsgierig geweest naar de uitwerking van mijn vormtaal op een portret, maar de tijd voor het ontdekken hiervan heb ik pas de laatste jaren gevonden. De kern van het portret is het silhouet, voldoende voor de herkenbaarheid. De manipulatie is de snede en tevens de relatie tussen massa en vorm. De persoonlijkheid van het portret wordt uitgedrukt in de detaillering, materiaalkeuze en afwerking.

Mijn kunst zoekt de schoonheid. Dit naar de klassieke uitgangspunten van evenwicht en harmonie in de ruimtelijke vorm en gebruik makend van de eigenschappen van het materiaal. Silhouet en reflectie, licht en schaduw, zijn mij als referentie in mijn jeugd

gegeven, op zoek naar de klare lijn, de heldere vorm en naar betekenisvolle vormen met behulp van realiteit, historie en esthetica. Zo laat ik veel stromingen en visies in de beeldende kunst aan mij voorbij gaan, niet omdat ik het niet waardeer, maar omdat het niet mijn passie is.

Henk Spreeuwenberg

BROCHURE HENK SPREEUWENBERG
PRIJS € 7,50

Henk Spreeuwenberg, Danseres, 2012, brons, 49 cm

BEELDENGALERIJ HET DEPOT

STICHTING HET DEPOT

Het Depot biedt beeldhouwers een opstap of een steuntje in de rug waar dat nodig of wenselijk is, zodat ze zich beter kunnen ontplooien. Het Depot wil een podium voor beeldhouwers zijn. Juist omdat het om mensen gaat, heeft Het Depot gekozen voor sculpturen van torsen en fragmenten als hoofdthema. De tors is een bij uitstek menselijke figuur en laat ruimte voor fantasie.

Het Depot richt zich niet alleen tot het museum- en galeriepubliek, maar ook tot andere publieksgroepen die we met de beelden in Het Depot een plezier kunnen doen. Daarbij is het niet uitsluitend van belang of dat publiek koopkrachtig is. Juist ook mensen die niet zo gemakkelijk of niet zo dikwijls naar kunst kunnen of komen kijken, zijn van harte welkom. Kinderen, studenten, blinden, ouderen en mensen met een beperking.

Het Depot is van mensen voor mensen. Het biedt binnen een museale omgeving, op meerdere locaties, wisselende tentoonstellingen over hedendaagse beeldhouwkunst. Het geheel ligt binnen de arboreta De Dreijen en Hinkeloord. Volop natuur, volop fascinerende architectuur en ons restaurant Linnaeus met volop groenten specialiteiten. Voor schoolkinderen is er educatie op het gebied van kunst en natuur in Villa Vleermuis. Meer informatie voor scholen is beschikbaar op onze website.

ACTIVITEITEN

- Stichting Het Depot ontwikkelt onder meer de volgende activiteiten:
- Tentoonstellingen van hedendaagse beeldhouwkunst van torsen en fragmenten
 - Permanente tentoonstelling van het werk van Eja Siepman van den Berg, Villa Hinkeloord
 - Educatieve rondleidingen
 - Lezingen en symposia
 - Het aankopen van werk van hedendaagse beeldhouwers
 - Het geven van opdrachten aan beeldhouwers
 - Het uitgeven van monografieën van beeldhouwers

- Het verstrekken van beurzen aan beeldhouwers
- Het uitgeven van het tijdschrift Fragment
- Kinderatelier Villa Vleermuis: educatieve programma's over beeldhouwkunst en natuur
- Restaurant Linnaeus, gevestigd in Beeldengalerij Het Depot
- Tentoonstellingen over Arboretum De Dreijen en Arboretum Hinkeloord

LOCATIES

Beeldengalerij Het Depot is gevestigd op drie locaties, met elkaar verbonden door Arboretum De Dreijen en Arboretum Hinkeloord. Ook deze arboreta horen bij Het Depot.

Beeldengalerij Het Depot

- Arboretumlaan 4, 6703 BD Wageningen
- Wisselende tentoonstellingen
 - Tentoonstellingen over de arboreta
 - Lezingen en symposia
 - Winkel
 - Restaurant Linnaeus

Villa Hinkeloord

- Generaal Foulkesweg 64, 6703 BV Wageningen
- Permanente tentoonstelling van het werk van Eja Siepman van den Berg
 - Wisselende solotentoonstellingen

Kinderatelier Villa Vleermuis

- Arboretumlaan 4, 6703 BD Wageningen
- Educatiecentrum voor beeldhouwkunst en natuur
 - Alleen geopend voor scholen, na overleg

CONTACT

T 0031 (0)317 467 720
F 0031 (0)317 467 738
E beeldengalerij@hetdepot.nl
I www.hetdepot.nl

OPENINGSTIJDEN BEELDENGALERIJ HET DEPOT

Beeldengalerij Het Depot is geopend van donderdag tot en met zondag, van 11.00 tot 17.00 uur. Tevens is Beeldengalerij Het Depot geopend op eerste en tweede Paasdag, op Hemelvaartsdag en op eerste en tweede Pinksterdag. Gesloten op Koningsdag en op 5 mei. Rond kerst is Beeldengalerij Het Depot een aantal dagen gesloten. Raadpleeg onze website.

OPENINGSTIJDEN ARBORETA

Arboretum De Dreijen (ingangen aan de Arboretumlaan 4 en tegenover Villa Hinkeloord) en Arboretum Hinkeloord (ingang bij Villa Hinkeloord) zijn dagelijks geopend van 10.00 tot 17.00 uur.

RONDLEIDINGEN EN GROEPSBEZOEKEN

Rondleidingen worden gegeven op donderdag en vrijdag om 11.30 uur en duren circa 60 minuten. De maximale groepsgrootte voor rondleidingen is 20 personen voor Beeldengalerij Het Depot en 15 personen voor Villa Hinkeloord.

Individueel aanmelden voor een rondleiding is ook mogelijk.

De kosten voor een rondleiding bedragen € 5,- per persoon.

Reserveren voor een rondleiding of groepsbezoek per telefoon of e-mail is noodzakelijk. Dit geldt voor Beeldengalerij Het Depot, Villa Hinkeloord en Restaurant Linnaeus.

Rondleidingen voor blinden, slechtzienden, en/of rolstoelgebruikers zijn zowel individueel als in groepjes van maximaal 4 personen mogelijk. Per persoon is één begeleider en/of blindengeleidehond toegestaan. De kosten bedragen € 5,- per persoon.

HUISREGELS

Jassen en tassen dient u op te bergen in onze garderobe of in een kluisje.

Niet toegestaan:

- Honden of andere huisdieren, met uitzondering van blindengeleidehonden, in de vestigingen van Het Depot en in de arboreta.
- Roken in alle vestigingen van Het Depot.
- Gebruik van mobiele telefoon.
- Het nuttigen van zelf meegebrachte consumpties.
- Fotograferen voor commercieel gebruik.

FRAGMENT

Fragment is een uitgave van Het Depot voor haar bezoekers. Wanneer u bij uw bezoek aan Het Depot uw contactgegevens opgeeft en ons meest recente nummer van Fragment koopt, krijgt u toekomstige nummers van Fragment gratis toegezonden. Losse nummers € 7,50.

WINKEL & UITGAVEN VAN HET DEPOT

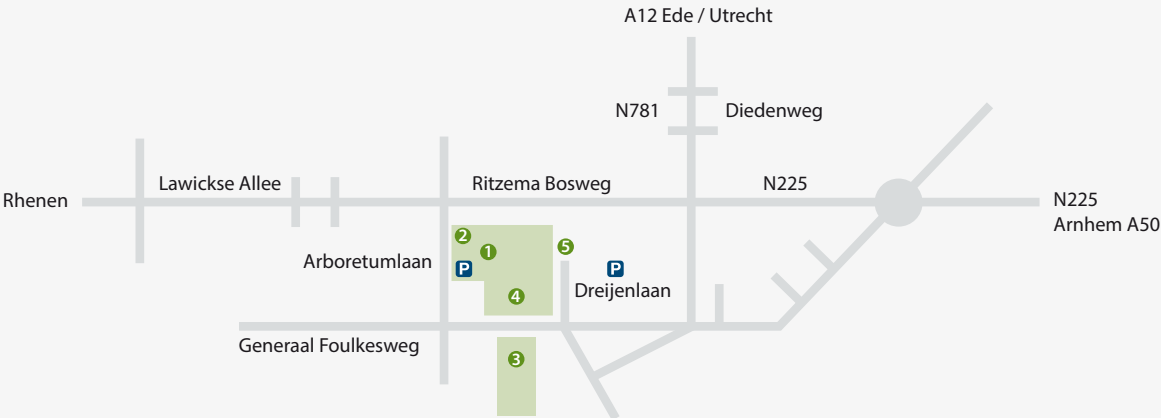
Bij verschillende artikelen in Fragment ziet u een afbeelding van een catalogus, een monografie of een andere uitgave van Beeldengalerij Het Depot. U kunt deze uitgaven in de winkel van Het Depot verkrijgen. Wanneer u een boek via een bankoverschrijving bestelt, dient u het vaste bedrag van € 3,- voor de verzendkosten bij uw bestelling op te tellen. Nadat het totaalbedrag is ontvangen wordt het boek naar het adres van de overschrijving toegestuurd. Op onze website vindt u bij alle titels de nodige gegevens, zoals ISBN en prijs. Zie www.hetdepot.nl. Het rekeningnummer is NL24INGB0653347065 (ten name van Het Depot, Wageningen). Vergeet u niet bij de betaling de titel of het artikelnummer en uw adresgegevens te vermelden!

RESTAURANT LINNAEUS

Restaurant Linnaeus, het restaurant van Beeldengalerij Het Depot, is een eerlijke keuken in een heerlijke omgeving. Kunst, natuur en gastronomie zijn op één plek binnen handbereik. Alle verdere informatie over openingstijden en reserveringen voor Restaurant Linnaeus vindt u op onze website onder de knop 'Bezoekersinformatie en daaronder Restaurant'.

- 1 **P** Beeldengalerij Het Depot / Parkeerplaats hoofdingang
Arboretumlaan 4
- 2 Het Depot locatie Kinderatelier Villa Vleermuis
Arboretumlaan 4
- 3 Het Depot locatie Villa Hinkeloord
Generaal Foulkesweg 64
- 4 Arboretum De Dreijen
Ingangen Arboretumlaan 4 en tegenover Villa Hinkeloord
- 5 **P** Parkeerplaats Dreijenlaan

STICHTING UTOPA

Stichting Utopa

De moederstichting van Het Depot is Stichting Utopa. De doelstelling van deze stichting is het actualiseren en stimuleren van creatieve talenten van mensen, daar waar de aanleg van enkelingen, om welke reden dan ook, geen kans krijgt.

De Stichting Utopa ontleent haar naam aan de Topa-Groep. Een groep ondernemingen die werkzaam is op het gebied van transportverpakken, met accenten op handel, productie, technologie, onderzoek en nascholing.

De stichting werd in 1988 opgericht en bezit vanaf dat jaar alle aandelen van de Topa-Groep. De inkomsten van de stichting bestaan onder andere uit de dividenden die de stichting op dit aandelenbezit ontvangt. Hoezeer de Stichting Utopa en de Topa-Groep door de eigendomsverhouding ook met elkaar zijn verbonden, de commerciële zeggenschap over de Topa-Groep berust niet bij de stichting. De samenhang tussen de Stichting Utopa en de Topa-Groep is als bij een munt: twee zijden die elkaar niet zien maar toch bij elkaar horen. Twee verschillende gezichten die samen een eenheid vormen.

Een visie

De belangrijkste beweegreden van de toenmalige eigenaar van de Topa-Groep, Loek Dijkman, om zijn bezit in de Stichting Utopa onder te brengen was zijn visie dat de onderneming een rol in haar omgeving vervult die verder gaat dan het verschaffen van werk en het maken van winst. De gedachte hierbij is dat de onderneming haar “overwinst” niet aan aandeelhouders uitkeert maar aan haar omgeving waaraan zij haar bestaansrecht ontleent. De winst wordt aangewend voor het algemeen nut.

De geschiedenis herhaalt zich

De constructie om het vermogen van een onderneming in een stichting onder te brengen, alsmede het idee dat er aan ten grondslag ligt, is niet nieuw. Al in 1889 richtte Ernst Abbe in Duitsland in Jena de Carl Zeiss Stiftung op. Voor Abbe gold zijn persoonlijke overtuiging dat “ondernemingseigendom aan strengere ethische maatstaven dient te voldoen en als openbaar goed wordt behandeld, voor zover dat uitgaat boven de maatstaf van een passend loon voor werk”. In ons eigen land bestonden rond 1900 utopische bewegingen rond Frederik van Eeden en Nescio. Bij de Van Leer-Groep, eveneens een verpakkingsbedrijf, werd in 1972 het ondernemingsvermogen ten behoeve van ideële doeleinden in een stichting ondergebracht.

Statutaire doelstelling

De statutaire doelstelling van de Stichting Utopa is: Het actualiseren en stimuleren van creatieve talenten van mensen, daar waar de aanleg van enkelingen, om welke reden dan ook, geen kans krijgt. Onze samenleving legt zwaar de nadruk op bepaalde waarden, maar plaatst daardoor andere in de schaduw. De stichting stelt zich ten doel een bijdrage te leveren aan het compenseren van deze onevenwichtigheden. Omdat de waarden die de samenleving benadrukt aan periodieke veranderingen onderhevig zijn, actualiseert de stichting haar aandachtsgebieden voortdurend. De geschiedenis leert dat bij het nemen van beslissingen economische argumenten vaak de doorslag geven. Achteraf blijkt dat die argumenten soms eenzijdig, discutabel of zelfs onjuist zijn. De stichting wil met de haar ter beschikking staande middelen deze eenzijdige waardebeoordeling enigszins compenseren en als katalysator fungeren in een beoogd veranderingsproces. Tegelijkertijd wil de stichting de betrekkelijkheid van ons tegenwoordige bestel benadrukken zonder direct een beter (utopisch) alternatief voorhanden te hebben.

Een utopie

De naam van de Stichting Utopa past wonderwel binnen de Topa-Groep. Deze naam roept natuurlijk ook associaties op met Utopia, het in 1516 door Thomas More gepubliceerde boek waarin hij een volmaakt gelukkige staat beschreef. Een utopie..... Na Thomas More volgden er nog vele utopisten, ook in Nederland. Ondanks de verschillen van inhoud hadden alle utopieën door de eeuwen heen betrekking op de relatie van de mens tot zijn omgeving, op de verhouding van mens tot mens, van de mens tot de natuur en van de mens tot zijn werk. In het perspectief van deze verhoudingen is de Stichting Utopa werkzaam waarbij het historisch besef steeds een terugkerend element is.

Aandachtsgebieden

Binnen verschillende aandachtsgebieden wordt door de stichting voortdurend een segment gekozen dat extra aandacht en ondersteuning behoeft. Waar mogelijk ondersteunt de stichting educatieve activiteiten die een verband hebben met de geselecteerde aandachtsgebieden.

Stichting Utopa, Leiden

www.stichtingutopa.nl

Beeldengalerij Het Depot, Wageningen

www.hetdepot.nl

Het Orgelpark, Amsterdam

www.orgelpark.nl

Het Weeshuis - Kinderrechtenhuis, Leiden

www.utopa-weeshuis.nl

COLOFON

Fragment | TIJDSCHRIFT VAN BEELDENGALERIJ HET DEPOT

NUMMER 12 | VOORJAAR 2017

Fragment verschijnt tweemaal per jaar, in september (over de evenementen in Het Depot in najaar en winter, dus van september tot en met maart) en in maart (voorjaar en zomer, dus van maart tot en met september). Fragment brengt achtergrondinformatie bij de tentoonstellingen, evenementen en andere activiteiten die in Het Depot plaatsvinden.

Vormgeving
Stichting Utopa

Druk
Station Drukwerk

Eindredactie
Stichting Utopa

Fotografie / afbeeldingen

Bezoekers Het Depot (pag. 70 & 71), Rob Bohle (pag. 8, 84, 86 & 87), Bart de Gouw (pag. 6, 67, 68 & 69), Tamara Reijers (pag. 64 & 65), John Steel (omslag, binnenzijde omslag, 4, 9, 16, 17, 22, 23, 30, 31, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 46, 77, 78 & 91), Niels van Veen (pag. 83) en archief Beeldengalerij Het Depot.

De redactie heeft geprobeerd van alle afbeeldingen de recht-hebbers te achterhalen. Niet in alle gevallen is dat gelukt. Wie kan aantonen recht te hebben op een of meer afbeeldingen in dit nummer zonder door de redactie te zijn benaderd, wordt verzocht zich bij de redactie te melden.

Uitgever
Stichting Het Depot
Arboretumlaan 4
6703 BD Wageningen

ISSN
1875-1679

